

NARODNI DNEVNIK

Neodvisen političen list.

Izhaja vsak dan zjutraj, izvemši pondeljke.
Mesečna naročnina:
V Ljubljani in po pošti Din 16, inozemstvo Din 25.

Uredništvo: Wolfova ulica št. 1/I. — Telefon 213.
Upravništvo: Marijin trg 8. — Telefon 44.

Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po tarifu.
Pisnim vprašanjem naj se priloži znamka za odgovor.
Račun pri poštnem ček. uradu št. 13.633.

Spor o klerikalizmu,

ki se je zopet razvnel v našem časopisu, prikazuje isto klaverno sliko, kakor se vselej. Kontroverza se vodi z ene strani s citati in moralo katol. cerkve, od druge strani pa z enostavnim odklanjanjem nasprotnikovih argumentov in zopet s citati. S citati se da dokazati vse, razlogi pa na nobeni strani ne najdemo logično preprečevalnega izraza. Da nalikuje ta borba lovu za sencami, se prav nič ne čudimo, kajti problem klerikalizma (da rabimo vsem znan terminus radi besedne kratkosti) spada k najzapletenejšim političnim uganjam, ki je povoljno menda ni še rešil nikdo. Ne prisvajamo si nikakršne strokovne kompetence, vendar pa hočemo tudi z naše strani z ono merico relativne objektivnosti, ki je dostopna soudeležencu, ugotoviti nekaj dejstev in iz tega izvesti praktične posledice.

Predvsem je istina, da zapoveduje katoliški nauk po sedaj veljavni dogmatični formulaciji (glede prvih stoletij po Kristu priznavamo našo nezagrešeno nevednost), da mora katolik urejati po njem ne le svoje zasebno življenje, temveč ga s čim največjemu vsemu uveljavljati tudi v javnem, državljskem življenju. Ker pa danes skoraj ni najti posvetne stvari, ki bi s katoliško moralo ne bila vsaj v posredni zvezi ali se ne dala spraviti v to zvezo, mora ostati v praksi vsako ločevanje med političnimi in versko-nravnimi zadevami iluzorno početje in brezplodno besedovanje. Ravno v tej točki greši del našega javnega mnjenja največje izpustitve energije.

Stroga disciplina, ki vlada v katol. hierarhiji od papeža do najmlajšega kaplana, se na političnem področju doslej ni izkazala. So teologi, ki so kakor v praksi, tako tudi v teoriji strastni politiki, drugi zopet in ne najmanjše pa politično delovanje duhovščine zametavajo in odklanjajo v teku tega stoletja smo imeli papeže, katerim je bila politika kot zgolj bogoslovni učenjakom zoprna, in smo imeli druge, ki so krepko (četudi le posredno) posegali v razvoj politično - strankarskega življenja. Tekom zadnjih 50 let so usmerile klerikalne stranke svoje delovanje večkrat po mlgajlih visokih cerkvenih dostojanstvenikov, obenem pa zaznamujejo tudi historično pomembne slučaje, ko so iste stranke sprejemale priporočila z najvišjih cerkvenih mest s čisto gluhimi ušesi. In politični cerkev v dobi demokracije parlamentarnizma ni imela enotnega vodstva, ne konkretno določene cilja. Prilagojevala se je časovnim in krajevnim razmeram, ravnila dostikrat protislovno. Zato se nam zdijo govorjenje o klerikalni politiki v majhnem zemljepisnem kotičku, kakor je Slovenija, že skrajno pretirano. Naš klerikalizem je specifično slovenski politični pojav.

Katoliške stranke so nastale vedno tedaj in tam, kjer je starobiserlna zakonodaja s svojimi hibami vzbudila bodisi pri cerkvi, hierarhiji ali pri vernih lajkih čut ogroženosti v verskem ali npravnem oziru. Dokler so bili nauki katol. morale in cerkvenopolitič. načela v opreki z državnopolitičnimi, ni bilo mogoče omajati klerikalne politike tudi z izjemnimi zakoni. Čim so se državljanske svobode uvedle v zadostni meri v prakso, so se je prekrakajati ob pomankanju spornega momenta klerikalne stranke v socialne, gospodarske, poklicno-stanovske, ustavopravne, tako da nosijo danes nekatere od katolicizma skoraj samo ime ter se rekrutirajo njih člani iz vseh krščanskih konfesi. Zato smatramo zahtev po izrednih merah proti klerikalizmu ter neprestano polemično poseganje na versko - nravno polje za zgrešeno taktiko. Kot najboljši lek proti klerikalnim postulatam se je izkazala še vedno čim širša svoboda.

Čistih klerikalnih strank ni. One so vse obenem tudi socialne, gospodarske, ideološke, ustavnopolitične itd., zdaj bolj to, zdaj bolj ono. Njih glavna podlaga je sicer cerkvenopolitična, vendar pa le v spornih momentih. Da li je klerikalna stranka dobila ali oni mandat ali vse na podlagi svojega verskega ali socialnega ali političnega programa, se ne da ugotoviti. V tej mnogostranosti in neoviranosti je glavna moč vseh klerikalnih strank. Sprejeti in prilagoditi ta del njih programa v program naprednih strank in ga tudi energično izjavljati, pomeni uspešno izpodkopavati klerikalizem precejšen del njegove podlage in oslabil njegov socialno strukturo.

Odrekanje duhovniku pravico političnega udejstvovanja zgolj ker je duhovnik, bi bilo enako nedemokratično, kakor odrekanje jo katerikoli drugemu poklicu. Kakor sodnik ni delitelj pravice, temveč obenem tudi oče, državljani, potrošnik, posestnik, pisatelj, delničar itd. ter ima poleg svojih poklicno - stanovskih še mnogo drugih interesov, vsled katerih je zainteresiran v vseh vejah javnega življenja, tako priča le o kratkovidnosti, ako se hoče še v 20. stoletju napraviti iz duhovnika neko mistično bitje, ki naj bi živel le v verskem premišljevanju in se ne vrtikal v posvetno - politične zadeve. Ker ni ločiti med duhovnikom in občanom, ker ni opredeljene meje med versko - nravnim in politično - javnim udejstvovanjem, v tem oziru ni mogoče najti nobenega pravila. Tu je treba presoditi vsaki slučaj posebej in po tej individualni presodi urediti vsakokratno protivo ali soglasno ravnanje.

Politična izobrazba naših najširših slojev je še dokaj primitivna. Ako niti pretežno del razumnosti ne kaže razumevanja za moderno razmerje med cerkvijo in drugi precej antivarne in konfuze ideje, ni nikakšno čudo, da se vrši asocijacija političnih predstav pri priprostem kmetu na ver-

Boj v verifikacijskem odboru.

Beograd, 22. marca. (ML) Ker radikali niso pozitivno odgovorili, se je vršila nocoj važna seja opozicijskega bloka, na kateri se je govorilo o nadaljni taktiki. Konstatiralo se je, da radikali nimajo pravice odklanjati poslanca Moserja, ker je on član verifikacijskega odbora, ne pa namestnik. Opredeljuje pa se Moser kakor se hoče. Gospoda Grigorije Anastazijević in Trajko Arsić pa sta izključena iz demokratske stranke. Ugotovilo se je, da ima opozicijski blok potemtakem večino v verifikacijskem odboru, tako da bo opozicija, ako radikali v pondeljek ne odgovore definitivno, bojkotirala predsedništvo verifikacijskega odbora in sklicala svojo sejo. Pozvala bo predsednika zadnjikrat, da pride, da se mandati verifikirajo. Ako ne pride na sejo, bo izbran na njegovo mesto drugi in sicer iz vrst opozicije. Radikali prete, da bi opozicija tako postopanje drago plačala.

Beograd, 22. marca. (ML) Opoldne se je vršila kratka konferenca opozicijskega bloka, na kateri se je sklenilo poslati zadnje zahteve radikalom, da skličejo v pondeljek sejo verifikacijskega odbora, ker bi sicer opozicija začela svojo odločno akcijo.

VERIFIKACIJSKI ODBOR IN VERIFIKACIJA.

Beograd, 22. marca. (Z) Po izjavi Gjuričica na seji narodne skupščine o verifikaciji Radićevih mandatov so se sestali načelniki opozicijskih skupin na konferenco in sklenili, da se opozicijska večina verifikacijskega odbora sestane na sejo. Po kratki konferenci te odborske večine je bilo sklenjeno, da se popoldne ob 4 uri opozicijski člani sestanejo na formalno sejo verifikacijskega odbora in da na novo konstituirajo odbor, izberejo novo predsedništvo in ga potem objavijo. V skupščini pa so radikali objavili, da Moser odpade iz verifikacijskega odbora analogno zahtevi, da se črtata Arsić in Anastazijević. Zdi se, da bo narodna skupščina morala izvoliti nov verifikacijski odbor. V pondeljek bo važen parlamentarni dan, ker se imajo, kakor se govori, pojaviti na tej seji tudi radićevski poslanci.

ŠE ENO POOBLASTILO.

Beograd, 22. marca. (ML) Nocoj so predstavniki opozicije z g. Pečičem na čelu izročili še eno pooblastilo radićevega poslanca in sicer Ivana Bartulovića. Tako je dosedaj izročenih 55 pooblastil.

Pogajanja z Madžarsko.

Budimpešta, 22. marca. (Mađarski dopisni urad.) Za ureditev nerešenih vprašanj med Mađarsko in Jugoslavijo so se začele danes neposredne razprave med zastopniki obojih vlad

v Budimpešti. Pogajanja se nanašajo v prvi vrsti na začasno ureditev trgovinskega prometa in veterinarskih vprašanj.

Revolucija v Perziji.

London, 22. marca. (Reuter) Vesti iz Perzije trdijo, da se vrše tankaj krvavi nemiri. Prišlo je do krvavih spopadov med republikanci in rojalisti. Na obeh straneh je bilo po več mrtvih in velikih ranjenih. Kakor vse kaže, imajo

premoč republikanci, tako, da je računati z njihovo zmago. Prestolonaslednik se pripravlja na odhod, ker je pričakovati, da bo večina naroda proglasila Perzijo za republiko.

Kabinet o položaju.

Beograd, 22. marca. (ML) Nocoj se je vršila kratka konferenca vlade, na kateri se je razpravljalo o situaciji. Gospod Pašić je odšel domov, konferenco pa so nadaljevali ostali ministri. Člani vlade izjavljajo, da pridejo v pondeljek zares radićevi poslanci v Beograd. Situacijo smatrajo za resno, toda ne za težko, ker je še vedno v njihovih rokah. Niso si pa na čistem o razvoju situacije tekom prihodnjega tedna, ki ga smatrajo vsekar za odločilnega. Pripravljeni so sprejeti proračun, niso pa gotovi, da-li se jim to posreči ravno do 27. t. m. O svoji taktiki na pondeljki seji bo vlada sklepala v ponovni seji.

Radićevci in opozicija.

Beograd, 22. marca. (ML) Opozicija je na sinočnjem sestanku dobila od vodstva HRSS obvestilo, da onih 20 poslancev, katerih mandati so že verifikirani, ne pride v Beograd v pondeljek, kakor se je pričakovalo, to pa iz razloga, ker je potrebno, da pridejo vsi skupno radi enotne akcije. Opozicija je nato poslala brzojavko vodstvu HRSS,

da je neobhodno potrebno, da pridejo poslanci že v pondeljek, da se prisili vlada, da verifikira mandate, a tretje možnosti da ni. Ako radićevi poslanci ne bi prišli, bi vlada dosegla sprejem proračuna, nato pa bi razpustila skupščino.

Beograd, 22. marca. (ML) Vodstvo HRSS je odgovorilo nocoj opozicijskemu bloku, da pojde jutri gotovo 15 radićevih poslancev v Beograd. Dospeli bi v Beograd v pondeljek zjutraj, šli takoj v skupščino, položili prasego in se začeli udeleževati parlamentarnega dela, ter tako pritiskali na vlado, da se verifikirajo tudi ostali mandati. V opozicijskem bloku se trdi, da je to sedaj brezsmiselno in da pridejo v torek še drugi poslanci.

Tusar umrl.

Berlin, 22. marca. (K) Izredni poslanik in pooblaščen minister češkoslovaške republike Tusar je nocoj ob tričetrt na 7. uro umrl vsled težke srčne hibe.

VREMENSKO POROČILO.

Dunaj, 22. marca. Napoved za 23. marca. Ponajveč oblačno, deževno, toplo.

Ofezivni, aktivni klerikalizem je vedno znamenje, da je bodisi socialni, bodisi državni organizem betežen na kakšnem strukturnem nedostatku. Ta bolezen na kolektivnem telesu se dá ozdraviti le po pravilni diagnozi vzrokov, ki so vzbudili klerikalizem v življenje, ki so pa po deželah in časih specifični, individualni. V tem oziru je vsako teoretiziranje odvratno delo. Najjačja sredstva proti klerikalizmu v splošnem pa obstoje po našem mnenju v tem, ako si napredni elementi osvojijo socialno in gospodarsko - politični program klerikalnih strank, ki jim v današnjih razmerah daje mogočino in trajno zaslobo, ga prilagodijo svoji mentalnosti, in na drugi strani, ako se razširjanje politične izobrazbe v širokih ljudskih slojih čim najkrajše forsira v tej smeri, da si more na njeni podlagi tudi priprosti kmet napraviti prilično pravilno sliko in presojo o zapletenih političnih dogajanjih. Da je to mogoče, kaže dosti primernih izkušenj. Orožje pa, ki se še zdaj običajno rabi proti klerikalizmu, smatramo za zastarelo in preveč verbalno. — Vendar pa teh vrstic nismo napisali radi kritike same, temveč v želji, da prispevamo s svojim obolom k večji demokracizaciji naše politike.

Narodna skupščina. Prerekanja radi verifikacije.

Opoziciji se mudi. — Proračuna poštnega in poljedelskega ministrstva sprejeta

Beograd, 22. marca. (Z) Na današnji seji narodne skupščine se je pred prehodom na dnevni red prečitala zahteva demokratskega kluba, da se poslanca gg. Gligorije Anastazijević in Trajko Arsić zbršeta iz vseh odborskih listin, ker nista več člana demokratske stranke. Predsednik g. Ljuba Jovanović izjavlja, da je treba ta slučaj, ker je nov, resno proučiti.

Nato se preide na upit poslanca g. Dragutina Pečiča (dem.) radi sklicanja seje verifikacijskega odbora. Prvi govori sam g. Pečič in izjavlja, da smatra njegov klub, da predsednik s tem namenoma in hote ovira poslance v izpolnjevanju njih dolžnosti. Predsednik g. Ljuba Jovanović naglašja, da je ta Pečičeva zahteva nekaj čisto novega; dosedaj ni noben poslanec, ki ni bil zadovoljen z delom katerega odbora ali z delom predsednika, kaj podobnega zahteval. Gospod Pečič mu očita, ker ni sklical tega odbora. Toda predsednik sklicuje odbore samo takrat, ko se izvolijo, da se konstituirajo, nato pa odbori delujejo samostojno. Izjavlja, da hoče s svoje strani storiti vse, kar je dolžan storiti tudi v drugih sličnih slučajih, t. j. da skrbi za to, da odbori vrše svoje posle. (Demokrat Marković: To se lahko zgodi še danes popoldne!) Predsednik ga opominja, naj ne moti.) V opoziciji nastane tak trušč, da mora predsednik prekiniti sejo.

Ko se seja nadaljuje, se bavi gospod Ljuba Jovanović z vprašanjem nujnosti sklicanja verifikacijskega odbora in poudarja, da je odbor sklican za 27. t. m., on pa kot predsednik skupščine se ne more spuščati v to. Poslanec g. Pečič izjavlja nato, da ni zadovoljen z odgovorom predsednika skupščine, ker poslovnik postavlja roke, ki ne smejo prekoračiti sedem dni, a verifikacijski odbor je sklican šele na 12. dan. Vsled medključev od vseh strani ugotavlja g. Pečič, da so sprožili to vprašanje v nadi, da najdejo zaščite pri predsedniku narodne skupščine, toda iz njegove izjave se ne vidi dobra volja. G. Ljuba Jovanović obzalaže, da se glede tega vprašanja vrši tako ljuta debata, in naglašja, da bo ne samo v interesu zbornice, ampak tudi v interesu parlamentarnizma dal obvestila vsem in javnosti, da ni resnično ono, kar se mu očita. Predsednik skupščine demantira izjavo načelnikov opozicijskih skupin in protestira proti temu, da se na ta način predsedništvo skupščine vlači v medsebojni prepir. Mogel bi še dalje govoriti o tem, a predlaga, da se čuje beseda g. Marka Gjuričica kot predsednika verifikacijskega odbora.

Gosp. Marko Gjuričić pravi: Nikdar v svojem življenju nisem doživel, da bi se trdilo, da sem hotel delati nepravilno in nezakonito in braniti nasilje, zlasti take vrste, da bi oviral delo poslancev. Gosp. Pečič se sklicuje na poslovnik nar-

odne skupščine. Toda poslovnik odreja roke, ko se narodna skupščina izvoli, ker dokler ni verifikacije, tudi narodna skupščina ne more obstojati. To postopanje mora biti brzo in zato je predpisan rok 7 dni. Kdorkoli od narodnih poslancev je hotel priti, da vrši svojo dolžnost, je tudi prišel in izročil svoje pooblastilo. Sedaj pa je prešlo že leto dni, da gotov del Radićeve stranke ni predložil pooblastil. Mi nismo bili prisiljeni po določilih poslovnika, da te mandate takoj verifikiramo. Določba poslovnika ne velja o verifikaciji mandatorov po preteku 1 leta, ampak o verifikaciji mandatov po volitvah. Mi pa smo vendar-le takoj verifikirali 20 mandatov in se nismo bavili s pretresom vloženih pritožb. To, da smo mi obavili verifikacijo, znači, da smo želeli, da ti nar. poslanci pridejo v skupščino in da z namli sodelujejo, v kar jih je narod izvolil. Kje so sedaj ti poslanci? Ni jih tukaj! Mesto, da ti narodni poslanci, ki smo jim verifikirali mandate, pridejo in vrše svojo dolžnost, pošiljajo nova pooblastila na verifikacijo. Ako bi mi bili hoteli ovirati te poslance pri delu, bi bili lahko to storili o priliki vprašanja verifikacije prvih 20 mandatov. Gospoda iz opozicije nam hoče vsiliti svoje mnenje, ki pa se ne strinja s poslovnikom, da je ta verifikacija nujna in da jo je treba izvršiti prvi dan. Mi imamo pred narodno skupščino važno vprašanje, proračun, ki se mora zaključiti. Mi ne želimo nikakega odlaganja in jaz sem sklical sejo, ker rok po poslovniku za to verifikacijo ne velja, na 27. t. m. Pri tem sem upošteval čas, ki je na razpolago in mi ni bilo na misli zavlačevanje. Jaz sem gospodi na pismo izjavil, da bomo o tem razgovarjali.

Nato poslanec Pečič ponovno brant svoje stališče in poudarja, da ima opozicija večino in ta večina ima pravico, da mu izjavi svoje nezaupanje. Predsednik narodne skupščine Ljuba Jovanović izjavlja s svoje strani, da imajo vsi poslanci v pričetku in po sklicanju narodne skupščine pravico, da predložijo pooblastila in prisostvujejo sejam. To naglašja, da ne bi bilo napačnega razumevanja. Nato se je prešlo na dnevni red: Proračun ministrstva pošte in telegrafa, potem pa proračun ministrstva kmetijstva in voda.

Beograd, 22. marca. (ML) V debato o proračunu ministrstva poljoprivrede in vod ter pošt in telegrafa se posegli poslanec Mihajlo Popović, ki je proračun hvalil in izjavil, da bo glasoval zanj, Husein Alić, ki se pritožuje, da se proračun premalo ozira na pošto v Bosni in Hercegovini ter zahteva avtonomijo. Poslanec Proka Stanković (dem.) očita ministru poljoprivrede in vod, da se tej stroki posveča premalo pažnje. Poslanec Janez Brodar (kler.) poudarja, da se poljedelstvo v Sloveniji zapostavlja srbijskemu.

Pucelj za gospodarske interese Slovenije in njenih vinogradnikov.

Nato je govoril poslanec g. Ivan Pucelj, ki zahteva od ministra olajšanje trgovine z onimi pridelki, ki se proizvajajo doma. Minister mora vplivati v tej smeri, da se sklepajo dobre trgovinske pogodbe z inozemstvom, posebno pa da se vodi dobra carinska politika. V tem oziru ministrstvo v zadnjem času ni ničesar storilo. Izvozna carina je visoka, a dobri dve tretjini plača seljak, kar tvori poleg taks in visokih davkov tudi eno od strašnih bremen zanj. Zahteva od ministra, da se zato nekoliko bolj zanima in želi, da se mu v doglednem času posreči ukiniti izvozno carino na konje, svinje itd., posebno pažnjo pa naj posveti vinski krizi. V Sloveniji so kraj, kjer uspeva le vinska trta, ne pa koruza, tako da je priporočilo ministra trgovine in ministrstva poljoprivrede, da se poseka vinska trta in posadi koruza, neosnovano. Minister poljoprivrede mora šteti vinogradništvo in gledati, da se sklene dobra pogodba z Avstrijo. Apelira na ministra, da doseže ukine-

nje visoke čarine na avstrijske železne proizvode, na kar bi Avstrija kupovala naša vina. Zahteva tudi pomoč in pospeševanje zadružništva in njega osvoboditev od vsakega političnega vpliva. Kadar bo minister to dosegel, bo on prvi, ki mu bo to priznaval. Po odgovoru ministra g. Krste Miletića, je bil ob 14. uri 15 minut sprejet proračun, nakar se je seja zaključila, prihodnja pa določila za pondeljek ob 9. uri in pol. Na dnevnem redu bo proračun ministrstva šum in rud ter ministrstva trgovine in industrije.

Borzna poročila.

Curih, 22. marca. New York 578.125, London 23.87, Pariz 30.60, Milan 24.90, Praha 16.775, Budimpešta 0.0085, Bukarešta 3.05, Beograd 7.10, Sofija 4.22, Dunaj 0.00815.

Berlin, 22. marca. (V milijonih mark.) Dunaj 6.08, Milan 18.05, Praha 12.21, Pariz 22.14, London 18.05, New York 4.19, Curih 72.62, Beograd 5.48.

Zakaj vedno zadnji?!

Na Dunaju, 20. III. 1924.

Vse nasledstvene države so že pri koncu likvidacije z avstro-ogrsko monarhijo. Odnese so vse, kar se je dalo odnesti; Italija je ugrabila celo slike iz tukajšnjega kulturno-historičnega muzeja, dasi so bile pravilno kupljene. Važni arhivi, ki segajo daleč nazaj v zgodovinske čase ali so aktualnega pomena za sedanjo generacijo, so že razdeljeni in odpeljani. O tem je bilo že veliko pisarije in bridkih pritožb — toda le od jugoslovanske strani. Edino tu se ni še nič zgodilo. Imajo edino le pogodbo o delitvi arhivov, sklenjeno lanskega junija, a kdaj bo delitev izvršena? — O terjatvah naših dobaviteljev bivšemu carjarju so mnogi upniki že naredili križ. In teh terjatev je okroglo 250 milijonov zlatih kron. — Na tisoče je državljanov, ki imajo v teh arhivih važne listine, brez katerih ne morejo dokazati n. pr. svojih izpitov, svojega službovanja itd. Koliko je mož, ki že leta zamaženo čakajo na pokojnino, ker na morejo doprinesiti dokazov svoje službe! — Vse države so že uredile ta vprašanja, edino Jugoslavija ni niti pričela. Za milijardne vrednote je že čas zamujen, a mnogo-kaj bo odslej težje najti in povolno urediti. Bridka je ugotovitev, da je ostala Jugoslavija — zadnja v reševanju tako silno važnih poslov!

Zadnje čase so poročali vsi naši listi, da se snujejo *italijansko-jugoslovanske trgovske zbornice*. (Radoveden sem, kako jih bodo pri vas imenovali, ker uradno ne priznate prilastka »jugoslovanske«.) V Rimu, Bari, Anconu, Milanu, Trstu, Zadru itd. bodo — podružnice. Iz vsega, kar je prišlo doslej v javnost, moremo presoditi, da bodo to le italijanske trgovske zbornice za italijanske interese v Jugoslaviji. Vodstvo bo v italijanskih rokah; kar bo Jugoslovancem v odborih, bodo le — za parado.

Čudovita je bila dobrohotnost in pripravljenost, s katero ste v Jugoslaviji pozdravili to napravo. — Ali še bolj čudovita je bila trmoglavost odločujočih čimteljev, ki so naravnost prepredili ustanovitev čisto »Jugoslovanske trgovske zbornice na Dunaju«. — Avstrija igra važno vlogo v naši izvojni trgovini; statistika postavlja te trgovske zveze na — prvo mesto. Vrh tega imamo še veliko našega življa v Avstriji, posebno na Dunaju in v Gradcu, ki potrebuje zaslombe in v raznih slučajih zastopstva kake vplivne korporacije nasproti oblastinjam itd. Tu imamo stoletne tvrdke, ki so že vedno naše; imamo razne stroke obrti, v katerih je naša kolonija izborna zastopana ali ima celo — večino; imamo tu pet bank, več izvoznih društev, špedicij itd., kar vse dokazuje živahne trgovske zveze.

Po prevratu so bili od nasledstvenih držav Čehi prvi, ki so razumeli važnost jedne »Československe obhodni komory« na Dunaju. Kakšen blagor je bila ta zbornica za Čeha! Koliko zlega, krivice, škode je preprečila, koliko dobrega je naredila! In sicer tudi za ČSR! Pri sklepanju raznih pogodb med Avstrijo in ČSR je igrala njihova trgovska zbornica važno, odločilno vlogo. — Za Čehi so prišli Poljaki, Madžari Rumuni, Švicari, Italijani, celo Turki, Angličani, Amerikanci — le Jugoslavi ne! Naša kolonija je izvršila vse, kar je potrebno; sestavila je v smislu zakona odbor predlagateljev, sestavila pravila (ki jih je pregledal trgovski oddelek pokrajinske vlade v Ljubljani), poslala utemeljeno prošnjo v Beograd samo v ta namen, da naša vlada izreče svoje načelno soglasje (ker več itak nima govornosti), podpirali so to prošnjo generalni konzulat, ministrstvo zunanjih poslov, pokra-

jinska vlada v Ljubljani, trgovski zbornici v Ljubljani in Zagrebu, posredovali so razni ministri, za potrebo te zbornice sta se izrekla celo trgovska ministar dr. Spah in Vilović — in vendar naša vloga ni rešena, kar sedi na nji cerberus ali vsemogočni načelnik dr. Milan Todorović, ki se je bil izrekel za ustanovo takrat, ko naše prošnje še ni bilo v Beogradu, a je obrnil, ko je videl, da je prišla vloga od — nepričakovane strani. Da je podal tako vlogo kak beograjski postopač, ki bi se mu zahotelo na Dunaj, pa bi bila njegova vloga takoj rešena! — In tako smo tudi tu — zaupni! Najboljši časi prodovite delavnosti so že zamujeni!

Mnoge države so že priznale Sovjetsko Rusijo. Zadnje čase sta se pridružili tudi Grška in Avstrija; tudi Vatikan resno misli na priznanje.

Socijalna revolucija je dokončala svoje delo. Boljševizem pa je že obrusil večino neprijetnih ostrin svojega programa in režima. Prosta trgovina in zasebna last se polagoma zopet uveljavljata, zasebni kapital dopušča k sodelovanju, kličejo celo tuji kapital, združniški princip prihaja čedalje lepše do veljave — in z vso gotovostjo lahko trdimo, da biva caristična Rusija (ki se nikdar več ne vrne, in je prav tako!) in sedanji komunistički Sovjeti se počasi bližajo — *novi Rusiji*, v kateri bi imel prvo besedo — *ruski mužik*, torej pravi *ruski narod*, ki bo pistopen tudi ideji — slovenske vzajemnosti. Ruski mužik, ki je dobil po revoluciji zemljo, jo bo hotel tudi ohraniti, hotel bo, da ostane svobodno gospodar na posestvu, ki ga obdela in vživa. Prej ali slej — in najbrže ne bomo čakali predolgo — se mužik otrese vseh spon in takrat bo slavila Rusija svoje vstajenje. — Razne države že sodelujejo pri tej evoluciji današnje Rusije. Kdor pa si že zdaj zagotavlja trdne zveze, jih ohrani tudi v bodoče. Kdor pride pozno — pride morda prepozno. Ali naj bo Jugoslavija res med tistimi, ki pridejo — prepozno?

Jugoslavija je pa zadnja tudi na polju — izvestitelske službe in zunanje propagande. Sovražniki lahko obrekujejo, lažejo, natolcujejo, kolikor hočejo, ni se jim bati, da bodo razkrinkani. Redkokdaj smo čitali kake popravke ali demantije, a kako revno je to bilo!

Dunaj je najvažnejši srednjeevropski center, ki je zelo pripraven za vsako propagando. Že lega Dunaja sama je taka, da je kakor nalašč za sedež vseh dobrih in slabih elementov iz cele Evrope. Tu imate dobre in dvomljive življe z vsega Balkana, kar mora živo zanimati jugoslovansko vlado. — In tu imajo vse države Evrope, posebno nasledstvene države, izborni organizirano poročevalsko in propagandno službo — edino Jugoslavija nima ničesar, pa prav ničesar! — Imam precej ugotovila v delovanje češkega tiskovnega urada. Tu poje telefon v Prago in Bratislavo po večkrat na dan. Na D. je v zvezi z vsemi uredništvji večjih listov, z vsemi inozemskimi korespondenti, z uradnimi zastopniki vseh držav! Kaj vse opravijo tu dan na dan, na kratko, hitro, brez pisarij in formalnosti. — Vsaka napadna vest se od tu takoj popravi, tendencioznim pisarjem pa znajo stopiti na prste, da civilijo in prosijo oprostjenja. Njim ni treba prepovedavati raznim listom dohod v ČSR, dovolj je resen opomin. — In od tu je vlada poučena o vseh močnih pojavih, ki bi utegnili biti kakorkoli škodljivi državnim interesom. — Celo Albanci so v

tem oiru bolj preskrbljeni nego Jugoslavi! — Ko bom imel več časa in volje, opišem delovanje raznih takih novinarskih in poročevalskih uradov in druž, da boste videli, kako skrbje drugi in kako — mi! Pa vendar ne bo mogoče trditi, da so vsi ti sami magarci, a da smo pametni edino mi, ki držimo roke križem.

A. G.

Problem varnosti.

Dozdeva se, da je prišel problem varnosti v odločilni štadij. Državniki so si na jasnem, da je povolna rešitev reparacijskega vprašanja v veliki meri odvisna od zadovoljive francoske zahteve po varnosti, z ozirom na to se nam dozdeva umestna kratka rekapitulacija po instruktivni knjigi »Varnost Francije«, ki jo je napisal bivši minister Andre Honorat. Avtor citira uvodoma besede ameriškega izvedenca, Davida Hunter Millera, ki je pripadal Wilsonovemu štabu.

»Predavajoča misel uradne Francije je varnost pred Nemčijo. Kritika francoske stališča ni težka. Težje pa je razumeti francosko bojazan. Oni niso nikdar opustili svojih nazorov, čiji sledove najdemo v mirovni pogodbi in celo v paktu Društva narodov; vendar pa niso nikdar naleteli na pravo razumevanje, kajti svetovno mnenje je bilo povsem drugačno.

Prvi poizkus ureditve francoske teze predstavlja Bourgeoisov dodatek k paktu Društva narodov, ki je hotel dati Ligat stalni vojaški organizem. Ko se je 3. februarja 1919 sestala komisija za ustanovitev Društva narodov, je imela na razpolago dva načrta: angleško-ameriški (Hurst-Miller) in francoski (Bourgeois-Lamande). Prvi bazira na temelju vsakokratnega apela na narodne vojaške sile, drugi pa zahteva ustanovitev mednarodnega generalnega štaba in armade, ki bi stopila v akcijo na ukaz mednarodnega sodnega dvora. Podlaga za razprave je tvoril prvi načrt. Dodatek Bourgeois pa niso bili mnogo upoštevani predvsem radi odklonilnega stališča ameriškega senata, ki ni hotel o kakih vojaških obveznostih ničesar slišati.

Clemenceau je torej zahteval primerno rensko mejo. Rensko črto naj bi po naročilu Društva narodov zasedle mednarodne čete, levi breg Rena izzemši Alzacijo in Loreno — pa naj bi se združili v svobodno državo pod pokroviteljstvom Društva narodov. Toda s tem niso soglašali zavezniki, ker so stali na stališču, da ne morejo kršiti samoodločbe nemškega prebivalstva v prid strategičnim razmotritvam. Posebno se je temu načrtu protivila Anglija in njeno stališče tekom separatističnih bojov je v popolnem soglasju z njenim tedanjim naziranjem.

Vendar pa niso šli zavezniki tako daleč, da bi prezrli upravičene francoske zahteve za Lloyd George je ponudil Francozom slavno »garancijsko pogodbo«. Clemenceau pa je ni smatral za zadostno in je predlagal kombinacijo obeh sistemov. Po štirideskih diplomatičnih bojih je opustil zahtevo po politični neodvisnosti levega renskega brega in se zadovoljil s petnajstletno zasedbo levega brega.

Usoda garancijske pogodbe je znana. Že pred podpisom mirovne pogodbe so bili v Parizu na jasnem, da bo ameriški senat odklonil ratifikacijo. Razprava o garancijskih pogodbah pa je vsekakor dokazala, da sta Anglija in Amerika uverjeni o potrebi materijalne zaštite Francije. Dokaz je to tudi dejstvo, da je izdelal Lloyd George z Briandom na konferenci v Cannesu novo garancijsko pogodbo, po kateri bi bila Anglija dolžna v slučaju nemškega napada prikočiti Franciji na pomoč z vsemi silami. Ta načrt ni veljal samo deset let, kar pa se ne krije s petnajstletno zasedbo in je naletela v Parizu na odpor. Briand je padele predvsem tudi radi tega, ker se ni pogodba ozirala na zaščito Poljske in je Francijo potpisnila v vlogo varovanja. Poincare je zahteval mesto tega vojaško konvencijo, kar pa ni našlo pri levici potrebne podpore.

Vprašanje varnosti je pozneje znova vzplamtelo za časa zasedbe nemškega ozemlja. Nemci so skušali prepričati svet, da gre Francozom predvsem za politične cilje in šele v drugi vrsti za gospodarske koristi. Poincareju pa se je posrečilo dokazati vso zadržnost takih očitkov.

S tem seveda ni rečeno, da bi Francozi opustili svoj zahtevo po varnosti in razni dogodki v Nemčiji pričajo, da je njihova zahteva popolnoma upravičena. Ko končajo izvedenci svoje delo in bodo državniiki morali definitivno sklepati o reparacijskem problemu, stopi vprašanje francoske varnosti v odločilni štadij. Vsaka država pa naj si bo na jasnem, da je vprašanje francoske varnosti identično z vprašanjem miru in omejitve mrzličnega oboroževanja v vseh državah.

Potem ga posili nekakšen smeh, nekakšen poseben smeh, kakor bi potegnil kožo z obličja; lahko bi dejal, da se smejejo njegovi zobje...

Vstane in gre k sosednji mizi; tam nosi nervozna roka s pomembno besnostjo pogosto čašo portera k ustom. Na to roko položi Gradič svojo dlan.

»Jirko, baš mi je padel v glavo silno čeden sonet... če ga boš lahko porabil...

Nervozna roka se dobriča čaši portera.

»Fant, nisi za ta svet; moje sožalje, imaš še domisleke... Ljudje postajajo podobni prascem...»

Gradič se vrne nazaj k svoji mizi.

Godba boža z valčkovimi melodijami; so na svetu takšne majhne sobice, sobice za dva; baš o teh sobicah prepeva ta nespodobni valček; Gradič se dobro spozna v takšnih stvarih

I. V. Stempihar:

Socijalno-zavarovalna bremena narodnega gospodarstva.

Seiplova vlada je predložila dunajskemu narodnemu svetu osnutek zakona o zavarovanju nameščenec (Nationalrat — II. Gesetzgebungsperiode, 21 der Beilage). Ni dvoma, da bo osnutek sprejet, ne da bi ga narodni svet bistveno spreminjal, zakaj Seipol ima večino, osnutek je izdelan z vpoštevanjem želja stanovskih organizacij delojemalcev in delodajalcev in po prvotnih juristih-praktikih, s katerimi razpolaga Avstrija in med katerimi znani dr. Korbišch od Dunajskega pokojninskega zavoda — sodeč po stilu motivnega poročila — gotovo ni imel najmanjše besede.

Naša soseda si je po prevratu zgradila že tako vsestransko socijalno zakonodajo, da nas je lahko resnično sram. In vsi tisti, ki želijo naši državi čim naglo in čim uspešneje konsolidacijo, smejo želiti, naj bi si naš parlament vzel za vglad in šolo delovanje avstrijskega in češkoslovskega. Zlasti gornji osnutek vzbuja nam neprijetne občutke, kajti kliče nam v spomin, kaj smo tekmo pet let osamosvojitve — zamudili, čeprav nismo doživeli takega gospodarskega propada, kot naš naš soseda.

Osnutek, kakor tudi motivno poročilo se mi zdi za naše razmere tako poučen, da se ju izplača prikazati javnosti vsaj glede tipičnih lastnosti. Ker je danes dvomljivo, če je socijalna politika del politične ekonomije ali je razmerje obratno, bo pač predvsem zanimalo, ki postane matica socijalnega zavarovanja vseh nameščenec v Avstriji, bremena, ki jih bo moralo narodno gospodarstvo prenašati v svrhe gornjega zavarovanja. Pri tem si bomo ogledali, kako izgleda ista stvar pri nas.

Moralčni vzrok za socijalno zavarovanje je potreba, da prevzame splošnost jamstva za izgube, ki jih utrpí pojedinec radi svojega udeleževanja v prid splošnosti, čim je to udeleževanje glavni, če ne celo edini vir preživljanja pojedinca. Splošnost izvršuje ta jamstva potom kompenzacije za dejansko nastale izgube in sicer večinoma v gotovini. Da pa je to mogoče, mora zbrati splošnost primerne priprave, v katere prispeva dejansko — same. Moralčna podlaga, torej upravičenost socijalnih zavarovanj je potekala vsaj za mentaliteto našega stoletja neizpodbojna, ergo so tudi njih bremena za narodno gospodarstvo — neizogibna.

Ker pa je premoženje splošnosti tisti vir, krije socijalno-zavarovalne fondne, mora biti način prispevanja v fondne v skladu s stanjem narodnega gospodarstva; čim narodno gospodarstvo te bremen ne prenaša več, postanejo zavarovanja — iluzorna. Vsled tega je nujno položaj narodnega gospodarstva tisti regulator, ki odreja način prispevanja splošnost v fond. finančni sistem zavarovanja.

In teh je trije: dva nasprotna in en mešan. Imenujemo jih: 1. sistem kapitalnega kritja, 2. sistem dokladnega kritja, 3. mešani sistem. Za lajka so ti nazivi prazen zed, zato si dovoljujem v razlago sledečo, sicer zelo triviljno, a zato tem razumljivejšo pripodbo. Imamo tri čebre: prvega, ki je zelo visok, je treba polniti do roba, preden začne voda odtekati; drugi, ki je plitev, ima čep na dnu, in voda sproti odteka, zato pa je treba prilivati vedno večje množice, čim se prične množiti število zajemalcev odtekačice vode; tretji, srednjevisoki, pa ima več čepov, kateri najnižji je nekoliko nad dnom, ostali pa si sledijo vedno višje do roba, čim večja je potreba po vodi, ki se odteka, tem višji čep se odpre in tem večja rezerva vode se nabira, če bi bilo treba odpreti še kak nižji čep.

Prav iste namene kot ti čebri, zastopajo gornji sestavi. Sistem kapitalnega kritja, premijski sistem, nakopičuje rezerve za daljno bodočnost potom stalnih, od starosti zavarovancev neodvisnih in vnaprej določenih premij. Dotok je torej vedno enakomeren, odtok pa prispe resno v poštev šele, ko je rezerva dosegla največjo stalno množino. Tak sistem imamo v našem pokojninskem zavarovanju.

Dokladni kritni sistem je nasprotje kapitalno-kritnega. Leta zahteva le takšno prispevanje, da zadostuje za vsakokratno uporabo. Ker pa uporaba narašča do gotove meje (nasičenosti) naraščajo tudi prispevki, ki se zovejo doklade (odtok dokladni sistem), in to nestalno, kakor narašča nestalno tudi poraba.

Mešani sistem pobira prispevke v obliki premij in doklad. Dočim pa se premije tega sistema nižji od ustrežajočih premij kapitalističnega sistema, so vendar preračunane tako, da so višje od ustrežajočih doklad, ki jih zahteva tekem prvih 3 do 4 let dokladno kritni sistem. Na ta način se v teh času zbere zmerna rezerva, katere obrestovanje služi v to, da pozneje po-

trebne doklade ne naraščajo prehitro in nestalno, skokoma; če pa potreba trenutno pade, narašča rezerva brez vsakih bremen.

Že ob čeberski prispodobi se da na oko spoznati, kdaj in kje je mogoče in dovoljeno izbrati določen sistem. Dočim je kapitalno kritni sistem koristen in primeren za narodna gospodarstva srednje kvallite v časih stabilnosti valute, je ta sistem poguben brezpogojno čim valuta devalviru. Prvotnim narodnim gospodarstvom, t. i. takim, ki prenesejo brez občutne škode menjajoče se napetosti, ustreza dokladno kritni sistem najbolj.

Niti pri nas, niti v Avstrijski republiki, pa niso gospodarske razmere tako rožnate, alj tako stabilne, da bi smeli naložiti splošnosti rizike težavnih kalkulacij, ki so posledica nestalnih in naraščajočih socijalnih bremen, ali pa celo nakopičevanje ogromnih vrednot, ki jih narodni gospodar kravo in sedaj potrebuje, in to za celih 30 do 40 let naprej, torej za bodočnost, ki je sedanja generacija po večini sloh ni doživljuje.

Zato predvideva uvodoma navedeni zakonski osnutek med ostalimi reformami baš največjo in spremembi finančnega sistema dosedanjega pokojninskega zavarovanja na ta način, da uvaja na mesto kapitalno kritnega mešani sistem s trikrat manjšo premijo nego dosedaj; kljub temu pa se pričakuje, da tekom treh let ne bo treba nikakih doklad.

Dočim pa ima rešiti Avstrija vprašanje socijalnih bremen le eno bazo, namreč znižanje, imamo mi še eno, namreč izenačenje. Brodolastnik v Kotoru plačuje prispevke za zavarovanje deincev in za pokojninsko zavarovanje nameščenec, brodolastnik v Bariju v zetski oblasti pa onih za pokojninsko zavarovanje nameščenec ne plačuje. Jasno je, da konkurenčni boj med obema ni enak. Podobno je z rudokopom v Klninu, in komaj par kilometrov oddaljenim rudokopom v Bosni. Pokojninsko zavarovanje namreč še ni razširjeno po celi državi, temveč je obvezno le za Slovenijo in Dalmacijo.

Ker pa je razširjenje tega zavarovanja neizogibno in se bo prej ali slej moralo izvesti, naj pokaže naslednji račun, ki je sicer nametan čisto na brzo roko, da bomo morali še posebej radi razširjenja odstraniti kapitalno-kritni sistem. Če bomo izbrali dokladno-kritni ali mešani sistem, zavisi še od situacije gospodarstva, takrat ko se bo o tem razpravljalo.

Če je na primer v naši državi 100.000 privatnih nameščenec, katerih povprečni letni dohodki znašajo po Din 15.000, potem je treba pri sedanjem (kapitalno-kritnem) sistemu za njih pokojninsko zavarovanje vplačati mesečno 15 milijonov dinarjev, ali tekom prvih pet let, ko še ni nikakih rentnikov razun nezgodnih, skupaj 900 milijonov dinarjev. — Od tega kapitala mora biti najmanj tretjina v državnih papirih, tretjina pa imobilizirana, za privatno narodno-gospodarstvo, torej za tisto, ki je tako breme prenašalo, ne pride v tem času več vpoštev nad pol milijarde. Na daljavnih (nezgodnih rentah, odpravninah in povračilih) pa zapade v tem času po najugodnejšem računu celih 30 milijonov dinarjev, torej 31%, vplačanih vsot!

Vse to samo za pokojninsko zavarovanje ob sedanjem, le na celo državo razširjenem zakonu, ki stane pri nas radi sistema in 40% obrestnega elementa, 12% dohodkov nameščenec, v Avstriji pa bo pri istem obrestnem elementu veljalo 4% najmanj prva tri leta.

KINO TIVOLI
od 20. do 23. marca:
Tekmeci.
V glavni vlogi: **HARRY PIEL.**

Naročajte in širite „Narodni Dnevnik“!

Druga plat žene.

F. Šramek. — Poslovenil F. K.

Restavrant žvenketa, kakor velika steklena omara, ki se stresa.

Gradič se guglje na svojem stolu. Poleg njega sedi starejša dama in se sklanja k njegovemu ušesu. To je njena mama.

»Ida mi je vse povedala... Strašno rada vas ma...»

Gradičeve oči zaliva vloga, v obrazu molitev; ustnice mu drhte, kakor metulj. Toda le za trenutek.

Nevidni krempilji so mu segli na grlo. Ironično šepetaje:

»Bog ji naj vse poplača, vse poplača...»

Ida se zabava z zelo lepim gospodom; njen smeh se razliva kakor vroč studenček krvi.

Gradič menda vidi vse, toda njegovo stališče... je zelo liberalno.

Vojaška godba bije skozi dvoran kakor pekoče božanje nad občutljivim, živosebrenim morjem. Žene vspenljajo nepokojna grla kakor košuta v plemičkih vrtovih.

Starejša dama se zopet sklanja h Gradiču; njen korset je zaškrpal. Gradič se je lojalno nasmilil: Ae, he, milostljiva gospa mi vidi v dušo; poljubiam roko... poljubiam roko...

In milostljiva gospa dovoli — naenkrat bi tako rad trčnil z njo, kakor trčita dva človeka, kadar si zaupata skrivnost... Toda, še prej ji nekaj pove, nekaj, kar bo zanjo gotovo z devetimi ključki zaklenjeno... Eksistirajo namreč take slepe ulice, ali nekaj podobnega, kar meri naravnost na čelo. In pridejo zlati časi — veter nam odnese glavo in srce zabloudi v takšno slepo ulico. Pridejo slabi časi, ko šepetamo v ulfo tako strašno strupene stvari, he, he; toda milostljiva gospa se lahko zanesa, saj se samo zato tako izraža, da bi podal nekaj Parev... Tako... milostljiva gospa je res dobra, da trka z njim...

Tudi Ida je na tej veseli ladiji in poleg nje sedi zelo lep gospod.

Vesela ladija, ki je odrinila od brega. Brez dvoma se razvije iz načrtov te ladje beneška noč ali kaj drugega, tako srečno improviziranega; nevidni loki božajo kožo žen...

Da, da... Gradič je prav dobro, kakšen zmisel ima vse to.

Toda indiskretnosti ne zagreši nobene; niti čez mizo se ne skloni in ne reče ldi na glas, da bi slišali vsi in tudi oni lep gospod, da bi slišal, da je morje v celoti vzeto... od sile neodkritosrčen element. Ne, hlapec si. He, he, ad vocem hlapec; kozarcev ne razbija...

Skratka, zanj ne eksistirajo take prostaške stvari, kakor je na primer

mlaka krvi; če je morda znotraj neke počila cev, če se kakšen studenec v njem razliva kakor vroč, grizob madažje, toda tega si že sam posiplje z žaganjem, na tihem in brez policije. Možgane zdrobi v žaganje in posiplje rdečo mlako v sebi.

Lestenev in veliko zrcalo korespondirata med seboj s svetlobnimi izstrelki. Gradičeve oči se zadovoljno oslepljajo v njihovem bleisku.

Potem ga posili nekakšen smeh, nekakšen poseben smeh, kakor bi potegnil kožo z obličja; lahko bi dejal, da se smejejo njegovi zobje...

Vstane in gre k sosednji mizi; tam nosi nervozna roka s pomembno besnostjo pogosto čašo portera k ustom. Na to roko položi Gradič svojo dlan.

»Jirko, baš mi je padel v glavo silno čeden sonet... če ga boš lahko porabil...»

Nervozna roka se dobriča čaši portera.

»Fant, nisi za ta svet; moje sožalje, imaš še domisleke... Ljudje postajajo podobni prascem...»

Gradič se vrne nazaj k svoji mizi.

Godba boža z valčkovimi melodijami; so na svetu takšne majhne sobice, sobice za dva; baš o teh sobicah prepeva ta nespodobni valček; Gradič se dobro spozna v takšnih stvarih

In čeden sujet... kakor bi se res zgodilo...

Obrisati si z belim robcem krvavi pot; he, he, to ni krvavi pot, to je umetniško delo, p. t. publikum in jaz sem velik umetnik, pesnik, čudežen otrok...

Gradič prazni predale nekega prodajalca; znan prodajalec, ki ima v naprsnem žepu takšne obscene fotografije, takšne razposajane in nage stvari; toda sem to odločno ne spada... tu je Ida...

Semkaj odločno ne spada.

Kajti tu je Ida.

Nekaj podobnega kakor hostija; imenuje se Ida. In njen učinek, kakor oni od hostije; duši dajavo življenje, novo lilijsko pomlad.

Tudi včeraj je tako dejal; rekel ji je včeraj med prvo in drugo stotino poljubov.

Zaradi teh dvesto poljubov si ne sme seveda ničesar domišljati; v tem je kos življenjske modrosti.

Torej, gospod Gradič ni domišljav. Pravzaprav je tudi res, da je Ida storila veliko neumnost; izgledalo je naravno verjetno, ko se mu je vrgla v naročje.

Da, niti zaradi tega si ničesar ne domišlja. Temu pravijo življenjska modrost ali tako podobno; v celoti nejasen štadij.

In zdaj sedi tam zelo lep gospod, recimo kolikor mogoče na splošno, zelo

lep gospod; toda Gradiču pripoveduje srce tako strašne stvari.

Tudi to je zelo splošno rečeno: strašne stvari.

Pravzaprav je res menda le to, da pripoveduje lep gospod ldi nekaj takšnega, ob čemur zažare včasih obema oči.

So dogodki, takšni dogodki krvi; možje jih včasih pripovedujejo ženam.

Tudi to bi bilo lahko res, da vrti oni lep gospod na prstu prstan s strupenimi, zelenimi, magnetičnimi kamnom; kajti lđine oči včasih preveč izražajo željo, ki se hoče vsesati...

Toda, državljani; vsak otrok vam vendar lahko pove...

Gradičev smehljaj je trnjav.

Ne, dete, ne govori, kar nič ne govori...

Občinstvo poje z godbo refrain pesmi!

In Gradič si misli: Če bi šel ven — zunaj gotovo stoji pod svetilko stražnik in jaz bi mu dejal: Prijatelj, tak znotraj se godi nekaj strašnega!

In dobri mož bi bil gotovo na vso moč radoveden.

Zato bi mu dejal: Ne, tam notri se godi nekaj popolnoma naravnega. Toda v moji glavi se je zgodilo nekaj čudnega; poskusite to razumeti. In preskrbite mi kakšen voz...

Kočija se pripelje. Sedem in kričim kočijažu: Deželna blaznica.

Pred italijanskimi volitvami.

Benito Mussolini ima za danes v Rimu svoj veliki volitveni govor. Diktator nastopa kakor njegovemu dostojanstvu gre: ves aparat je insceniran: italijanskemu narodu ne bo več govoril samo onorevole Mussolini, ampak vitez v siju Annunzijatnega kolarja, ki mu ga je ob aneksiji Reke podelil kralj, in ki ga zato imenujejo člani savojške vladarske hiše svojega bratranca.

Za zunanji svet seveda sedanja volitvena kampanja v Italiji ne vzbuja prevelikega zanimanja. Rezultat je itak znan: 6. aprila, na dan volitev, bo italijanski narod samo sankcioniral politiko g. Mussolinija, katerega nasprotniki se bodo le kot nepomembni in razbiti kosci vrnili na Montecitorio.

Kaj naj te volitve bodo, nam postane jasno, če se spominimo na prvi Mussolinijev pozdrav, ki ga je on govoril v parlamentu novembra 1922 po pohodu na Rim.

»Kar vršim danes — tako je dejal diktator — je edinoletni akt vladavine nam pram vam in za to formalnost ne pripravljam prav nobenega posebnega čaka. Na dokaz hvalnosti za Vaše strani. Na te smeje besede se zbornica ni ganila in sklonjeno je poslušala izjavo, da je odsele; suveren duce Mussolini, in da bo parlament le toliko časa zbran, dokler bo ubogal: »semkaj (t. j. v zbornico) bi lahko postavil tabojske fašiste, toda ne bom vladal proti parlamentu, dokler mi bo to mogoče; vendar pa naj zbornica razume svoj poseben položaj in naj ve, da je lahko razpuščena ali v dveh dneh ali pa v treh letih, vse je odvisno od njenega zdržanja.«

In parlament je ubogal ter ućakal maja 1924.

A Mussolini se je pripravljaj na sedanje volitve že od vsega začetka. Fašizem ga je sicer postavil na ščit, toda to mu ni bilo dovolj sigurno mesto — duce hoće široke narodne sankcije, odobritve in pristanka takih plasti, na katerih se bo lahko gibal, če bi bilo potreba tudi proti fašizmu; skratka: te volitve naj ga akreditirajo kot edinega kondotijera velike Italije, postavljenega z voljo naroda.

Za doseg tega namena je bilo pa seveda treba primerno prikojenega volitvenega zakona: zamislila in izdelala

sta ga diktatorjeva najzvestejša, Giacomo Acerbo in Michele Bianchi.

Glavne točke zakona so:

1. Cela kraljevina Italija je en edini volilni kolegij, v katerem stranke lahko postavljajo po eno generalno listo. Ta splošni kolegij je pa razdeljen še v 15 teritorialnih okrožij, v katerih stranke po poljubnosti in izbiri postavljajo delne teritorialne liste.

2. Generalna lista, ki dobi relativno večino in obenem eno četrtino vseh v Italiji oddanih glasov, dobi dve tretjini vseh mandatov.

3. Ostala tretjina mandatov se razdeli med druge stranke proporcionalno po šteju glasov, oddanih po posameznih teritorialnih okrožjih.

S tem je cilj dosežen, Mussolini dve tretjini, opozicija pa eno.

Da gre Mussoliniju za to, da se postavi na široko bazo, kaže tudi sestava njegove kandidatne liste, ki nima samo fašistovskih imen, ampak tudi taka, ki jih je vodja vzel brez dvoma med kandidati proti volji svoje okolice. Med 370 Mussolinijevih kandidati je le 264 pravih fašistov, drugi so pa pritegnjeni n. pr. iz liberalcev; na tej listi se nahajata bivši min. predsednik Orlando in zbornični predsednik Nicola. Mussolini je s tema pridobil dva izkušena so-trudnika in preprečil nevarnost, da bi vstopila v opozicijo, kjer bi brez dvoma dobila vodilni mesti. »Divide et impera« velja pać tudi za politiko Mussolinijevo.

V novi parlament pride skupaj 535 poslancev. Če računamo na Mussolinija 356 jih ostane drugim 179 — teh 179 naj bi bila torej opozicija. Seveda pa ne predstavlja ta opozicija nekaj homogenega, ampak več razdvojenih med seboj needinih frakcij: liberalci, popolarji, Giolitijanci, demokrati, Nittijanci, komunisti in pa takozvane paralelne regionalne fašistovske grupe (nekakda tiha fašistovska voda, ki izpoveda oficijelnemu fašizmu tla) vse to je zapopadeno v tem številu in bo seveda brez prave moći proti dvetretjinski Mussoliniju udani parlamentarni masi.

Med volilnimi simboli, ki oznaćajo posamezne liste, se bo torej 6. aprila visoko dvigal litorski zveženj s sekero, znamenje diktatorja Mussolinija.

S to situacijo nam je treba računati.

Novo nemško iredentistićno gibanje.

Maribor, 22. marca.

Z nastopajoćo pomlody se pričelja, kakor kažejo številni znaki, tudi novo intenzivno iredentistićno gibanje v našem severnem obmejnem ozemlju. Centrala vsega gibanja je v Gradcu in iz Gradca vodijo niti v prvi vrsti v Maribor, kjer ima nemška iredentistićna centrala svoje zaupnike v raznih »lojalnih« naših državljanih. Ti »lojalni« dr-žavljeni se pogosto vozijo v Avstrijo po trgovskih in rodbinskih opravkih, obenem pa nosijo tjakaj poročila o svojem tukajšnjem delu in o splošni situaciji. Ta se potem tamkaj pretresa in ugotove se nadaljne smernice in nadaljni načrti za lojalno delo. Za financiranje skrbe seveda nemška bojna družva. Kakor smo izvedeli iz gotovega vira, pa v Gradcu niso povsem zadovoljni z delom svojih zaupnikov, češ, da stroški niso v skladu z uspehi, in da nemška stvar na slovenskem Štajerskem vendar propada. Če se delo ne poćaja, se lahko zgodi, da ćez nekaj let v Sloveniji sploh ne bo več nemške misli in bi potem pri eventualni »osvoboditvi« Spodnje Štajerske naši samo še nemške grobove, ne pa več živih Nemcev.

Tako sentimentalne misli more

Da, ćez eno uro napravim tako. Ćez eno uro ne bom imel v glavi nobenih moćganov več; naravno.

Gradić priznava tudi to; usoda je celoti usmiljena; celo uro mu še pusti moćgane v glavi.

Zdaj lahko še celo uro misli na ldo; lahko jo gleda z oćmi, za katerimi sede razumni, trezni moćgani.

Ta usta so ga vćeraj poljubljala; to samo kot konstatacija. Toda zato so potrebni trezni, razumni moćgani.

Gradić si ćez čas šepće: Bože, bože, bože...

Da, moćgani! To-le uslugico mi gotovo še izkažete. Glej, stari tovariš, poslednjo uslugico in nićesar več, samo to poslednjo uslugico. Samo to-le premislite in povejte...

Tako zastarelo vprašanje, ki ga stavi svojim moćganom; tako naravnost nora vprašanje.

»Ne domišljaj si nićesar; toda lda nas je imela vendarle rada, kajne, stari tovariš?«

In Gradić gleda ldo z oćmi, v katerih se nekaj drobi, kakor pohojeno steklo.

»Da je mogoće kaj podobnega — da ne vzdihne v njej niti ena stezica, ko so šla tam še vćeraj moja hrepenenja, da so se objela z njenimi hrepenenji; da je mogoće, da bi ćakal na teh stezicah nekdo na poljube ki niso moji, na krike strasti, ki ni moja...«

Ida sloni na stolovem naslonjaću, podobna je koćuhovini, ki jo šeećećo sapice, njene oći obljubljajo veliko oćem lepega gospoda. In Gradić vidi veliki nemir celoga njenega telesa, dolge, draćeće tresljaje, ki se utrinjajo v njeno naroćje...

Godba boća zopet z valćkovimi melodijami.

»No povej, stari tovariš, izkaži mi poslednjo uslugico; takšno nora vprašanje.«

Toda moćgani ne odgovarjajo in Gradiću se sanja nekaj zelo grdega. Na ramah mu ćepi posoda, in v njej pljuska smeh, kakor umazana voda iz moćvirja. Vstane in opotekaje se odide; kakor ćlovek, ki je malo okajen. V garderobi mu pomagajo obleći suknjo in se pomembno spogledujejo; takšna brezpomembna, popolnoma brezpomembna opica mu ćepi na tilniku.

Nasproti restavrantu stojita dva straćnika...

Zastavi se in nekaj razmišlja; mraz razmetava po zraku bodeće igle, nad ulicami sloni trdo, visoko, biserno nebo. Gradić je prestopil par korakov v smeri proti straćnikoma. Da, bać tako jima poreće. Eden pokliće koćiće. In Gradić krićne koćijaću: V deželno blaznico.

Pred straćniki se ustavi. Veselo ga gledata in pozdravita.

leć, da bo zopet zaćelo hrepeneti po Avstriji in po nemških ćasih. Posebno pozornost je treba posvećati Dravski dolini in Slovenskim goricam, pa tudi drugim »nemškim« krajem. Tak je zaćkrat spomladanski načrt graćke iredentistićne centrale in ni dvoma, da ga bodo skućali njeni tukajšnji eksponenti izvesti v polnem obsegu.

Drug načrt pripravljajo za šolske poćitnice z burćaki. Ti naj bi obiskali vse nemške in nemćurske spodnjećajerske postojanke in prirećali tamkaj pevske nastope, dramatićne predstave, predavanja, ustanavljali nemške knjićnice, tećaje za nemććino itd. itd. Stroške bi zopet krićla v glavnem avstrijska bojna družva »Südmarch«, »Schulverein« itd. Paralelno s temi akcijskimi naj bi se vprizoril strog boćkot vseh slovenskih drućtev, prireditve, trgovin, gostiln, kavarn itd. Treba je strnit nemški kapital in ga oćjaćati. Obenem naj nemška in pretećno nemška podjetja pazijo, da ne ćobe v slućbo Slovencev, posebno uradnikov. Če ni mogoće importirati avstrijskih in nemških uslućbencev, naj se vzamejo v slućbo domaći zanesljivi Nemci in »Nemcem prirećni Slovenci« (nemćkutariji). Nemška stranka naj izpopolni svojo organizacijo, naj razširi svoj tisk (»Cillier Zeitung« in »Deutsches Volksblatt«) in naj se prićne pripravljati z vso paro za mariborske obćine, oblastne in eventualne skupćinske volitve. Vse to delo je treba voditi previdno in brez vsakega hrupa, tiho in resno.

Ti načrti, za katere smo izvedeli ćisto slućajno, govore jasno, da se Nemci tudi po polomu svoje bojne politike niso prav nić spremenili, ampak, da so ostali še prav taki, kakršni so bili pred l. 1918. Novo je samo to, da se pričenjajo vendar polagama za vedati da bo nemćurstva v Sloveniji v nekaj letih konec, će ne »pojaćajo« svojega iredentistićnega dela. Tudi to spoznanje je dobro in sćasoma se bodo morali noleni volens sprijazniti z njim. Mi bomo znali to »pojaćano« delovanje že paralizirati in v kali zatreti vsak poćizkus obnove nemćurstva, tembolj, ker kljub vsej njihovi previdnosti vendar še pravoaćasno izvemo za mnoge njihove načrte. Naše oblasti pozivamo radi tega, da strogo pazijo na propagando nemških izletnikov v okolićkih in obmejnih krajih, posebno na poćitnićsko delovanje nemških burćakov. Za nameravane iredentistićne prireditve po naših mestih, trgih in vaseh absolutno ne smejo dobiti dovoljenja, tudi će bi skućali pokriti svoje prave namene z nedolžnim kulturnim in prosvetnim plaććem.

Vsega pa oblast vendar ne bo mogla storiti. Treba je, da prevzame kontrolo nad nemškim delom tudi naša zavedna slovenska javnost. Naša inteligencija ne sme ob nedeljah in praznikih tiććati le v Ljubljani in ignorirati vse ostale kraje. Treba je, da se izletniki razdele. Veliko stori v tem oziru lahko naše planinsko drućstvo. Ne zanemarijati radi Pohorja ostalih vrhov severno Drave! Ućimo se pri Nemcih in delajmo tako, kakor delajo oni. Će bomo vsi vrćili svojo dolžnost, potem se bodo nemški spomladanski in poletni načrti temeljito polomili in graćki Nemci in njihovi tukajšnji zaupniki se bodo kmalu uverili, da so ćasi pomencćevanja našega ljudstva za vedno konćali in da se bodo prej ali slej pać morali zadovoljiti samo še z »nemškim grobovi«.

Kar Vi hoćete,

to je Elzañuid. To pravo domaće sredstvo, katero prećene Vaše bolećine, Poizkusna pošiljka Din 28— Lekarnar Eug. Felier, Stubica Donja! Elzatr 357, Hrvatska.

Naenkrat je v zadregi; privzdigne klobuk in odzdravi; mrlze igle so ga zbodele v vroćiće spoteno ćelo.

»No, saj ni nić, on le, on le...«

Hitro se umakne in s privzdignjenimi ramami se opoteka po sredi ulice; jok je to, grć moćki jok, ki mu krivi ustne koticke.

Straćnika gresta od daleć za njim in se smejeja; smejeja se brezpomembni opici, ki mu ćepi na tilniku...

Trboveljski premog in drva dobavlja Družba Ilirija, Ljubljana, Kralja Petra trg 8. Telefon 220. Plaćilo tudi na obroke.

Vedno zadnje novosti SAMO Šelenburgova ulica 3 Grićar & Mejać.

Berlinski »talni protokol.«

Ponarejeni dokumenti »Berliner Tageblatt« so jasen dokaz, da se je laćnaiva in sleparska zunanja politika bivše avstro-ogrske monarhije preselila v Berlin, da od tam mesto z Dunaja zastupljaja evropsko javno mnenje v protislovenskem smislu. Prvi poizkus je bil temeljito ponesrećil, ker je grof Forgach, osunjen avtorstva »tajnega protokola«, bil le preveć neroden pri svojem delu, ki je klasićen dokaz, kako

»... Grof Andrassy je izjavil, da soglaća z mislijo, ki je podlaga temu predlogu, nasproti temu je proti sklenitvi dogovora v obliki in obsećnosti, predlagani od drćavnega kancelarja, uveljavil pomisleke, preko katerih iti mu ne bi bilo mogoće in kateri mu ne bi dovolili, njegovemu najvićjemu suverenu, priporoćiti sprejetje narejenega predloga v omenjenem besediću.«

Na prvi pogled je jasno, da je sleparsić »diplomata« enostavno prepisal Andrassy — Bismarckov protokol in premenjal samo osebe in drćave, pri tem pa ga straćno polomil, ko govori o kralju »der Vereinigten Königreiche des SHS«, ker take drćave v Evropi ne poznamo. Dunajska »Die Stunde« poroća, da so ponujali

se fabricirajo podtaknjeni dokumenti. Ponarejevalec je vzel za podlago tekst protokola od 24. sept. 1879. o pripravah za sklenitev zveze med Avstro — Ogrsko in Srbijo, podpisane od Andrassya in Bismarcka, in ga mutatis mutandis in z oćvidnimi napakami prikoćil v svoj namen.

Tu prinašamo v svrho primerjavanja njana kratak citat iz tega protokola:

Citat iz »tajnega protokola« beogradske konferencie od 10. jan. 1924. Ki ga je s tolikim pompom prinesel »Berliner Tageblatt«, se pa glasi: »... Gospod minister dr. Monćilo Ninćić je izjavil, da soglaća z mislijo, ki je podlaga temu predlogu in predloženemu prepisu koncepta pogodbe, nasproti temu prot sklenitvi nove pogodbe v obliki in obsećnosti, predlagani od gospoda dr. Edvarda Benescha, uveljavil pomisleke, preko katerih iti mu ne bi bilo mogoće in kateri mu ne bi dovolili, njegovemu najvićjemu gospodu, kralju zdrućenih kraljestev SHS, priporoćiti sprejetje narejenega predloga v omenjenem besediću.«

»Tajne dokumente« tudi po Dunaju v nakup, pa jih niće ni hotel kupiti, ker je bila sleparija preveć oćvidna. V Budapećti je maćarski tiskovni urad vedel za dokumente će dva dni pred njihovo objavo in je prejel tudi ukaz, da jih na dano znamenje razpoćilje listom.

Tržaško pismo.

Aneksija Reke. — Odlikovanje Mussolinija. — Italijanska propaganda za ućedinenje. — Volilni boj — Petletnica fašizma. — Klerikalni rućilo edinstvo.

Trst, 21. marca 1924.

Najvažnejši dogodek tega tedna je brez dvoma sćećana aneksija Reke, ki se je vrćila v nedeljo 16. t. m. v navćčnosti samega kralja Viktorja Emanuela III. Kljub vsem velikim svećanostim pa je bila aneksija od pretekle nedelje le formalnost, ki pa bo slućila, kakor sem že naglašal, kot izborno agitacijsko sredstvo v prilog fašistovski stranki. Prava aneksija Reke se je izvrćila s kr. odlokom od 22. februarja 1924. Isti dan je bila ustvarjena tudi nova kvarnerska ali reška pokrajina. Toda vlada je hotela dati temu dogodku z oćizrom na sedanjim politićnim moment posebno pomembnost in je urizorila še drugo bolj svećano aneksijo, ki na bi bila predvsem velika patrijotićna manifestacija in obenem proslavitev tega velikega uspeha Mussolinijeve vlade in njegove stranke.

In Italijani so zares pravi moćstri v prirećanju patrijotićnih slavnosti. V tem pogledu bi se mogli drugi narodi od njih marsikaj naućiti. Nićesar ne prezećo, vsako tudi najneznatnejšo zunanjo prireditve znajo izredno izkoristiti in jo izrabiti za doseg svojega cilja. Pri proslavi aneksije Reke spada med to zunanje olepševalne, toda izredno ućinkovite prizore visoko odlikovanje, s katerim je italijanski kralj nagradil pesnika D'Annunzia in ministrskega predsednika Mussolinija. Prvi je bil povzdignjen na ćast kneza Snećnićkega (Princepe di Montenevoso). Tako bo D'Annunzio obćudoval »svoje delo« z vrh našega Snećnika. Ob pogledu na staro hrvaćsko pristaniće se bo naslajal v duhu pri spominu na svoj znani pohod iz Ronk na Reko (18. septembra 1919.) in njegovo »Kvarnersko regentstvo«, ki se je po milosti kralja Viktorja Emanuela in predvsem Mussolinija ovećevalo, mu bo brez dvoma dalo, ko ga bo gledal tako z visokega, inspiracijo tudi za pesnićsko proslavitev svojega uspeha. Kljub veliki visocini svojega novega stalića pa naj ne pozabi, da so stvari tega sveta minljive, in sicer vse, a ne samo rapalska pogodba in neodvisna reška drćava, temveć tudi mogoće već je stvari, ćeprav morda nolić pridevek »većene«.

Tudi ministrski predsednik Mussolinij je dobil primerno nagrado za svoje delo. Kralj ga je z Reke brzojavno obvestil, da mu je podelil red Annunziata, t. i. red Marijinega Oznanenja, ki so ga ustanovili predniki savojске vladarske hiće že v XVI. stoletju. Red »Annunziata« je najviće italijansko odlikovanje. Po pravilih sme biti odlikovanil s tem redom le dvajset italijanskih drćavljanov. V praksi pa je to število skrćeno na 19, kajti eno odlićje tega reda mora biti vedno na razpolago. In pred aneksijo Reke je res preostajalo samo eno mesto, tako da pravzaprav kralju ni bilo mogoće odlikovati Mussolinija. Toda pravila se dajo izpremeniti in to se je zgodilo tudi s pravili reda »Annunziata«, kajti preden se je kralj odpećjal na Reko, je podpisal ukaz, ki predpisuje, da so iz števila 20 izzećti prvi kraljevi bratranci, namreć vojvoda Aostski, grof Turinski in vojvoda Abrućski. Na ta naćin se je število odlićij za »navadne« italijanske drćavljanke pomnoćilo na tri, zadrega je bila odpravljena in Mussolini je mogel biti odlikovan. Zanimiva pri tem odlićju je podrobnost, da imenuje kralj vse odlikovance tega reda »bratrance« (cugini). Tako je torej postal D'Annunzio knez Snećnićski, a Mussolinij kraljev bratranec in ti dve dejstvi sta krona vsega zunanje sijaja svećane proglasiťve aneksije Reke.

V ostalem je imela reška prireditve z italijanskega stalića isti pomen in isti uspeh, ki se opaća pri brezštevilnih drugih patrijotićnih prireditvah, katere se nizaćo ena za drugo širom in dolć Italije brez konca in kraja. Na zunanji in na prv pogled se zdi opazovalcu, da so te prireditve le nekaj plod narodne megalomanije, narodnega samopovećevanja in delajo do neke meje vtis smećnega patrijotićskega nacionalizma. Toda, ako jih ćlovek globlje proući, vidi, da se vićijo vsa ta slavlja po gotovem načrtu, po katerem naj se pride k gotovemu in jasno doloćenemu cilju, ki je dućevno edinstvo italijanskega naroda. Kljub ogromni razliki med severom in jugom Italije, ki in socialnem pogledu na dva nasprotna si dela, kljub rimskemu vprašanju (t. j. sporu in med italijansko drćavo in sv. stolico) in kljub raznim drugim okolićninam in dejstvom, ki razjedinjajo italijanski narod, se lahko reće, da je dućevno edinstvo italijanskega naroda sedaj trdno in neomajno. A ono vez, ki spaja italijanski narod v eno dućevno enoto in jemlje razjedinjajoćim okolićninam vsako moć, so ustvarile v prvi vrsti one brezštevilne patrijotićne prireditve, ki se nizaćo že 50 do 60 let po vsej Italiji, kakor sem rekel, po doloćenem načrtu z jasno zaćrtanim ciljem in s popolnim uspehom.

Jugoslovenci bi gotovo zagrećili neodolljivo zamudo, ako bi ne izkoristili novih

razmer, ki so nastale med obema drćavama po sporazumu, tudi v svrhu, da ćim popolnejše in ćim globlje proućijo Italijo. Pri tem bodo seveda prihajala predvsem v poštev gospodarska vprašanja. Vendar pa bi ne smeli jugoslovenski proućevalci Italija zanemarjati niti te strani italijanskega življenja, t. j. vprašanja, kako so Italijani sećjali in goćili svoj patrijotizem, kako ga znajo obćevalovati in negovati in kako so dosegli žetev popolnega dućevnega edinstva.

Med važne dogodke zadnjih dni v italijanskem politićnem življenju je treba vsećakor prištećati tudi volilne govore nekaterih vidnih italijanskih politikov in kandidatov. V nedeľjo je govoril v Droneru (Piemont) vodja italijanskih liberalcev in bivši ministrski predsednik Giolititi. V sredo je govoril v Milanu voditelj desnih »liberalcev« Salandra in isti dan je imel v Argulij velik govor drćavni podtajnik (podminister) za notranje zadeve Acerbo, ki je desna roka ministrskega predsednika Mussolinija. Najvećjo pozornost je vzbujil Giolititi govor. Govornik je na dolgo dokazoval za sluge liberalne stranke, ki je izvrćila italijansko ućedinenje, odpravila papećevo posvetno drćavo, zaćela italijansko kolonialno politiko ter vodila Italijo tudi skolić svetovno vojno in do zmage. Mnogo prigovorov s fašistovske strani so izzvala Giolitileva izjavljanja o njegovi finanćni politiki. Rekel je, da je l. 1921 našel proraćun s 14 milijardami primanjiljaja, a njemu se je posrećilo znićati ta primanjiljaj na 4 milijarde. Tudi sedaj da znaša stvarni primanjiljaj še vedno okoli 4 milijarde. Fašiste je zbudila posebno ta poslednja ugotovitev, tako da so sledile Giolitijevemu govoru razne poraćadne zavrnitve. V posebnih govorih mu bosta odgovorila sam Mussolini in predvsem finanćni minister De Stefani. Pa tudi Salandrov govor v Milanu je le nekaj odgovor na Giolitileva izjavljanja v Droneru. »Ćastni fašisti« Salandra je odloćno izjavil, da je sedanja fašistovska Italija ona Italija, kakor jo je on vedno sanjal. Iz govora podministra Acerbo naj posebno poudarim ono mesto, kjer se je tudi on kakor će prej njegov tovariš Finzi zavzemal za preuredbo italijanske ustave v smislu, da bi se ustanovila tudi nekaka stanovska zbornica. V ta namen namerava fašizem dati strokovnim zvezam (sindikatom) doloćeno pravno obelećje in pravico, da si izvolijo posebno zakonodajno zastopstvo. Vendar pa se ne bi ustanovila nikakva nova zbornica, temveć bi se imel sedanjí senat polagama izpremeniti v tako stanovsko zbornico.

Ob koncu se moram zopet povrniti k patrijotićnim prireditvah. Ko bodo imeli ćitatelj »Narodnega Dnevnik« te vrstice pred seboj, se bo vrćila druga taka veselića. V nedeljo 23. t. m. se namreć proslavi na celo svećan naćin petletnica italijanskega fašizma. Fašistovsko vodstvo je izdalo za to priliko poseben proglas, v katerem se baha z zaslugami fašizma za Italijo. Povodom prošaće te petletnice bo imel Mussolinij v Rimu velik politićen govor, ki se pričakuje z veliko napetostjo, ker bo obenem tudi njegov volilni govor. Omeniti pa je treba, da bo praznovanje fašistovske obćetnice motil hud spor, ki se je pojavil te dni v najvićjih fašistovskih kroćih. Glavni tajnik fašistovske stranke, poćizlake našega Narodnega doma Giunta, je pozval zelećnićskega komisarja Torre na dvoboj. Spor je izzval fašistovski disident Forni, ki je objavil neko pismo Torreja, v katerem se ta poslednji jako zanićljivo izraća o Giunta. Giunta zahteva od Torreja ali popolni preklic svoje ćalitive ali dvoboj pod jako tećki niti okolićninami. Kakor drugi slićni spori, tako ne bo imel tudi ta najbrće nikakih resnih posledic za stranko, toda disidenti delajo vesekakor fašistovskemu vodstvu velike preglatve. Zelo znaćljivo je s tega stalića dejstvo, da so disidenti v Paviji onemogoćili drugemu fašistovskemu pravku, Farinaciu, volilni shod, ker ga niso pustili govoriti.

V naši domaći slovanski politiki je bilo v zadnjem tedenskem razdobju već zanićljivih dogodkov, ki jih je tudi treba omeniti. Nevarnost, da se bo vnela med nami borba s preferenćnimi glasovi, pred katero sem svaril v prećjućih pismih, je postala dejavno. Tukajšnji »Mali list« nadaljuje svojo gonjo s »kapitalizmom« in »socialno idejo«. Dne 14. marca je opisal ta list našo slovansko listino s sledećimi besedami: »To listo sta postavili obe stranki: kapitalistićna, ki je organizirana v tržaćkem politićnem drućstvu »Edinost«, in socialna, ki je organizirana v »Drućstvu za Hrvate in Slovence v Istri« v goriskem drućstvu »Edinost«. Vseć tega nezasićanega obrekovanja je bila sklićana seća Slovenskega volilnega odbora, ki je po daljši in burni razpravi sklenil vnović pozvati vse slovanske liste, naj se toćno drće volilnega sporazuma »Edinost« in

Železnikar Aleksander.
Tiska »Zvezna tiskarna« v Ljubljani

**Naročajte
„NARODNI DNEVNIK“**

FEMINA

Kam z našimi deklicami?

I.

Odkar je ukinjena ženska realna gimnazija na Mladiki v Ljubljani, je zaprt pot do višjih študij vsem onim deklicam, ki se ne odločijo za poset srednjih šol, namenjenih in prirojenih dekcom.

O koedukaciji obeh spolov se je že toliko razpravljalo, da si ne domišljamo, da bi naša pravila rešitev. Omenila bi le dejstvo, da se je v novem času v dunajskih pedagoških krogih o priliki redukcije ženskih srednješolskih učilšč, pojavil močan odpor proti uvrstitvi deklic v deške gimnazije. Nekatere v šolstvu jako napredne države, n. pr. Holandska, so tudi sistem koedukacije zopet opustile.

Pri nas opazujemo lahko rezultate koedukacije tekom približno 10 let. Jaz ne bi hotela reči, da so ti rezultati zadovoljivi. Ko so bile deklice na deških srednjih šolah le nekake hospitantke ali privratnice, ki so morale polagati ob semestru izpit iz vseh predmetov, je bil ta izpit nekakšno sito, ki je zadržalo le najboljše žnje.

Kar je bilo plehkega je odletelo. Danes ima deklica na gimnazijah in realkah iste pravice in iste dolžnosti kot deček-součenec; ravnopravna je — in vendar ni ravnopravna.

Ravnopravna ni iz dveh razlogov:

1. ker je učni načrt prirojen zgolj za dečke,

2. ker vrše pouk in vzgojo izključno moške moči.

Bolj važna še kot prva, se mi zdi druga točka. Če že abstrahiramo morda podzavestno in deloma upravičeno animoznost nekaterih vzgojiteljev do svojih ženskih učencev, nam vedno še ostaja specifično ustrojstvo dekleške duše, ki rabi še bolj individualnega postopanja kot deška. Če bi tudi bil moški vzgojitelj kos tej svoji težki nalogi, ji v premenljivih slučajih niti ne bi mogel biti kos, ker bi rodilo tako postopanje profesorjev nesoglasje med njegovimi ženskimi in moškimi učenci. (Češ, nič jim ne reče, ker so punce!)

In tako se vzgaja in poučuje ves ta ženski in moški naraščaj po enem kopitu — in sicer po moškem kopitu. Jasno je, da izgublja dekletce polagoma vse svoje ženske vrline, ne da bi se zato navzelo deških vrlin. Navzame se deških kretanj, deške govornice, deških običajev — in res ne v svojo korist. V »zamenjo« pa se ne da dečku.

soščolcu ničesar, in vsak pazljiv vzgojitelj bo pritril, da ni o kakem »blažilnem« vplivu nežnih soščolk pri deških ničesar opaziti, vsaj v nižjih razredih ne.

Boljšje je v tem oziru v višjih razredih, kjer sedé deklice že bolj poredko. Te, ki so ostale, niso le prestale boja z učno snovjo, ampak so si priborile upoštevanje pri profesorjih in učencih, ustale si svoj značaj in njih zrelost in inteligenca jim navadno pomaga tudi preko drugih fizičnih in psihičnih težkoč, ki so v zvezi s koedukacijo obeh spolov.

Pečati bi se nam bilo tedaj v prvi vrsti z deklicami, ki naj bi posečale deško srednjo šolo do četrtega razreda ali male mature.

Za te deklice bi bilo po mojem mnenju absolutno potrebno ustvariti tip ženske nižje srednje šole, ki naj bi usposabljal:

1. Najboljši material za prestop na eventualno deško višjo srednjo šolo (višjo gimnazijo, realko ali realno gimnazijo).

2. Dober material, ki se pa ni poprijel ne modernih in ne klasičnih jezikov, za učiteljske.

3. Vse druge deklice po njih nagnjenosti in sposobnostih naj bi tvorile material za trgovske, obrtne, gospodinske in druge strokovne šole.

Ta nižja ženska srednja šola naj bi se končala s polaganjem izpita, takozvane male mature, in naj bi zaokrožila izobrazbo tudi onih deklic, ki se ne mislijo posvetiti nobenemu poklicu.

Mislím, da niti ne bi bilo pretežavno ustvariti ta novi in enotni tip ženskega učilišča, ko imamo zanj že uporabno podlago v naših meščanskih šolah. Tem šolam naj bi se revidiral učni načrt, priklonil četrty razred, omogočil študij klasičnih jezikov (prosti predmet), dala prostost gledé risanja in ročnih del. Učno osobje naj bi bilo izključno žensko, in naj bi imelo za poučevanje v tretjem in četrtem razredu fakultetsko naobrazbo.

Tako bi se razbremenili nižji razredi deških srednjih šol in naši ženski mladini bi se dala prilika, da se ne le splošno izobrazi, temveč da tudi razkrije specielne sposobnosti učenca za to ali ono stroko. Te šole pa bi tudi odprle učna mesta našim visokošolkam, ki so si izbrale profesorski poklic — mnogo krat brez nade do profesorskega mesta.

Gospodična Dora in njena obleka.

Prav nesrečna je bila danes Vrečarjeva Dora. Pa vam je zjutraj privozil mimo sosedov Janko, tisti, ki študira medicino v mestu, in je povabil očeta za jutri na lov. Zvečer pa naj bi prišle še dame, in mladina bi plesala v velikem steklenem salonu; pravzaprav naj bi bil to pravi pravcati mali ples, saj se udeležiti lova vse, kar količkej šteje v sosesčini.

Pa mislite, da je bila zaradi tega nesrečna gospodična Dora?

Kaj še! — Ali ne uganete?

Gospodična Dora za jutri zvečer vendar ni imela ničesar obleči. Prav ničesar.

Celo jutro je že dokazovala dobri mamici, da nikakor ne more obleči svoje balske obleke iz roza krēpdišina, ker je preveč izrezana; ne, tudi one iz črne-ga tafta ne, ker je v štilu in ima krilo na obroče. Kako? — Poletno obleko iz belega markizeta ali ono iz rumenega organdija? Kakšna pa bo, ko se bo vozila pol ure v tesnem vozu? In sploh, pralnih oblek se na večer nikakor ne more obleči.

Rabila bi kako lahko svileni obleko srednje boje, prav priprosto narejeno — saj ne bi bila draga tako — le obleka iz kineškega krēpa — par sto dinarjev — morda tisoč — ne, ne, vzela bi si najpriprostejšo, najcenejšo — nosila bi jo lahko tudi poleti.

Mati Vrečarica je priklimala in molčala, a široki nož se je vedno burnejše zasajal v bele rezine sločne slanine — res, lahko bi odrinil oče Vrečar tistih par stotakov.

In odrinil jih je. Saj veste, kakšni so očetje, ki se jim je vrnila hčerka-edinka iz mestne gospodinske šole, vsa preprota kuharske umetnosti, in ki s tisto svojo umetnostjo nikakor ni skopčarila.

In ko je potegnil po kosilu hlapec Jernej gospodično Dorico na bližnjo postajo, se je tiščalo debelega tisočaka v njeni črni lakasti torbici tudi še par maminih stotakov »za vsak slučaj«.

In v beli Ljubljani je preobrnila gospodična vse trgovine od Starega Trga, pa preko Mestnega in Prešernove tja do Aleksandrovske: obleko je bilo vseh barv in krojev in prav imenitno so ji pristojale in niti tako strašno drage niso bile.

Ona-le iz zelenega marokina s pisano šerpo, tista rjava kot lešnik z diskretno zlato vezenino, in sivkasto-modra, pa zlatorjava — ena lepša kot druga, zares.

Pa glej, tam le iz onega kartona se dvigne belo čudo, vse posejano s podolgovatimi kristali, obrobjeno s krznom, rahlim kot puh.

Kar dihi ji zastane — prekrasno zares.

In predno se še zavé gospodična Dora, jo je spretna roka prodajalkina že odela v beli obleček.

Jeli to ona, Vrečarjeva Dora s Ponikve, ta bajna princesa? — Beli vrat, nežno rožno lice, zlati lasje v tej pravljeno lepi obleki? Imenitno ji pristojajo, kot bi bila vrezana baš za njo.

Globok vzdih.

»Ne, te obleke ne rabim — prekrasna je zares — a jaz. — Proč, izkušnjavec.«

In zopet pomerja gospodična Dora obleke vseh barv in krojev, priproste, kot jih je želela, rjave, zelene in plave. Saj so čedne — a odločiti se ne more; malo bi se pošetala po mestu — da premisli; — da, vrne se, vrne se gotovo, in menda si vzame ono-le modro kot safir.

Pozno na večer se je vračala Vrečarjeva Dora. Na pragu je čakal očka, mamica v veži. Iz Dorinih rok vzame ozek karton, da mu odvijje omot.

Odmošta, krične — »Dora?«! — in skoro omedli.

Tudi očka prihiti. — Iz kartona pa se dviga obleček belega tifa, ves posejan z podolgovatimi kristali, obrobjen s krznom, rahlim kot puh.

»Dora!«

Iz Dorinih oči pa se vsujejo kaplje, goste in svetle kot biserčki na belem oblaku in vzdih, bridek in težak se izvije iz mladih prsi.

»Očka, mamca, tako krasna je bila in prelepo mi je pristojala, jaz, jaz« — in zopet se vsuje po rožnih licih potok solz.

Ah, in če tako britko joče hčerka-edinka imovitega posestnika na deželi, ki zna tako imenitno speči mrežno pečenko.

Tudi oče Vrečar se polagoma potolaži — in mati Vrečarica ob pojemajoči nevihti boječe vpraša: »Ja, Dora, saj pa sedaj vendar zopet nimaš ničesar obleči za jutri večer« — pa se nasmeje gospodična Dora med solzami in objame majkico z desnico, in objame ateka z levico in jima pošepeta: »Očka, mamca, vesta kaj? Jaz oblečem svojo roza obleko, ali svojo črno, ali ono iz markizeta ali organdija — saj na deželi to ni tako strašno natančno; — in prihodnji teden je vendar v Ljubljani medicinski ples, in vidite, da nisem kupila na srečo te-le prekrasne obleke — pod milim nebom ne bi imela ničesar obleči.«

IZOBRAŽEVALNO DRUŠTVO

»BRATSTVO« V LJUBLJANI

priredi

na čast češkimi in drugim gostom v nedeljo 23. t. m. ob pol 8. uri zvečer v veliki dvorani »Narodnega doma«

AKADEMIJO

pri kateri sodelujejo: člani narodnega gledališča: gg. Julij Betetto, Marijo Šimenc, A. Neifatt in Polonca Juvanova: pevski zbor »Ljubljanskega Zvona« pod vodstvom gosp. Zorka Prelovca, godba Dravske divizijske oblasti pod vodstvom g. dr. Čerina in člani »Bratstva«.

Spored:

I.

1. Grieg: »Svečana koračnica«, izvaja godba dravske div. oblasti. — 2. O. Zupančič: »Zrebljarska«, Ivo Peruzzi: »Prolog«, recitira br. Ivo Peruzzi. — 3. Tosti: »Ne ljubite več«, Leoncavallo: »Pesem ljubezni«, Smetana: Arila iz »Prodane neveste«, poje g. Marijo Šimenc. — 4. O. Zupančič: »Vesela pomladna epistola«, Eckstein-Sestr. »Bajka o sreči«, recitira s. A. K. — 5. E. Adamič: »Kaj ti je Mojca«, A. Lajovic: »Kiša«, St. Premrl: »V Korotan!«, poje mešani zbor Ljubljanskega Zvona. — 6. A. Gradnik: Iz cikla »Tolminski punt«, I. Gruden: »Pesem Irredentistov«, M. Kragelj: »Sen o sv. Martinu«, recitira br. Mirko Kragelj. — 7. S. Rahmaninov: a) »Gospod je vstal«, b) »Modrost in cilj«, B. Smetana: Arila Kecal iz opere »Prodana nevesta«, poje g. Julij Betetto. — 8. A. Askerc: »Poslednje pismo« in »Na sedmini«, recitira, gospa Polonca Juvanova. — 9. Muhvič: »Od Triglava do Balkana«, jugoslovenske pesmi, izvaja godba drav. div. oblasti. — Točke 3. in 7. spremlja na klavirju g. A. Neifatt, dirigent kr. opere.

II.

PLES.

Vstopnina za osebo 10 Din.

KINO MATICA

Od 20. do 23. marca:

Salve smeha!!

Harold Lloyd

Henry Murger

71

La Bohème.

Prizori iz življenja ciganov.

(Nadaljevanje.)

»To je moj sodni izvršitelj,« je rekel gospodar. »Ima zelo grdo pisavo,« je dejal Marcel. »Moj prijatelj, ki zna vse jezike,« je nadaljeval in pokazal na Colline-a, »mi je napravil uslugo in mi predstavil to listino, za katero znaša poštnina pet frankov...«

»Bila je odpoved stanovanja,« je dejal gospodar, »to sem naredil iz previdnosti... tako je navada.«

»Odpoved, tako je,« je dejal Marcel. Hotel sem priti k vam, da bi se razgovorila o tej listini, ki bi jo hotel spremeniti v najemno pogodbo. Ta hiša mi ugađa, stopnice so snažne, cesta je zelo prijazna in potem me rodbinski oziri in tisoč drugih stvari priklepa na to zidovje.«

»Toda,« je rekel gospodar in znova razgrnil pobotnico, »zadnjega roka še niste plačali.«

»Plačal ga bom, gospod, to je moj trdni namen.«

Gospodar pa vendar ni odmaknil pogleda s kamina, kjer je bil denar, in privlačnost njegovih nepremičnih pogledov, polnih poželenja, je bila toliko, da je bilo videti, kot da se novci premikajo in prihajajo proti njemu.

»Srečen sem, da pridem v trenotku, ko bova mogla poravnati ta mali račun, ne da bi vam bilo to sitno,« je rekel in pomolil račun Marcelu, ki ni mogel odbiti tega napada in je še enkrat zaokrenil pogovor ter začel s svojim upnikom priese dona Juana z gosp. Dimanche-jem.

»Kot vem, imate po deželi posestva?« je vprašal.

»Oh!« je odgovoril gospodar, »prav malo; hišico v Burgundiji, pristavo, malenkost, malo dohodkov... najemniki ne plačujejo...« Tako je pristavil še vedno moleč račun, »mi pride ta majnen dohodek zelo prav... Šestdeset frankov, kot veste.«

»Šestdeset, da,« je dejal Marcel in krenil proti kaminu ter vzel z njega tri zlate. »Šestdeset smo rekli, in položil je tu Louis d'ore na mizo v neki razdalji od gospodarja.«

»Vendar enkrat!« je godrnjal ta in obraz se mu je razsvetlil; in položil je tudi on svoj račun na mizo.

Schaunard, Colline in Rudolf so mirno opazovali ta prizor.

»Pri moji veri! Gospod,« je dejal Marcel, »ko ste Burgundec, se ne boste branili, izpregovoriti par besedi z rojakom.«

In sprožil je zamašek pri steklenici starega »maconskega« vina in malim znanstvenim poln kozarec,

»Oh! imenitno,« je rekel ta... »Še nikdar nisem pil boljše.«

»Tega sem dobil od svojega strica, ki živi tam in ki mi ga pošlje tuptam par košaric.«

Gospodar je bil vstal in je iztegoval roko po denarju pred njim, ko ga je Marcel znova zadržal.

»Ne boste mi odrekli in mi napravili še enkrat veselje,« je rekel in še enkrat nalil ter primoral upnika, da je trčil z njim in drugimi tremi cigani.

Gospodar si ni upal odbiti ponudbe. Pil je znova, odložil kozarec in se zopet pripravljal, da bi vzel denar, ko je Marcel vzkliknil:

»Zares, gospod, nekaj mi je prišlo na misel. V tem trenotku sem malo bogatina. Bojim se, da bi zapravil denar. Saj veste, mladost je norost... Če vam ni neprijetno, vam bom plačal rok vnaprej.«

Vzel je drugih šestdeset frankov v tolarjih in jih del k Louis d'orom, ki so ležali na mizi.

»Tako vam bom dal pobotnico za prihodnji rok,« je rekel gospodar. »Imam vzorec v žepu,« je pristavil in potegnil listino. »Tako jo izpolnim in predatiram. Kako ljubezljiv je ta najemnik!« je pomislil, požiraje z očmi sto dvajset frankov.

Pri teh besedah so ostrmeli trije cigani, ki niso razumeli ničesar več o Marcelovi diplomaciji.

»Toda iz tega kamina se kadi, to je jako nerodno.«

»Zakaj me niste na to opozorili? Dal bi bil poklicati pečarja,« je rekel gospodar, ki ni hotel zaostajati v vrljdnosti. »Jutri pokličem delavce.« In ko je bil izpolnil drugo pobotnico, jo je dal k prvi in porinil obred Marcela in se znova z roko približal h kupčku denarja. »Ne mogli bi verjeti, kako prav mi pride ta vsota. Moram plačati račune za popravila na svoji hiši... bil sem močno v zadregi.«

»Žal mi je, da sem vas pustil malo čakati.«

»Oh! Nisem bil za to v skrbeh, gospodje... Čast mi je... In njegova roka se je približevala dalje denarju.«

»O, o! dovolite,« je dejal Marcel, »nisva še končala. Saj poznate pregovor: Če je vino nastavljeno...«

In znova je napolnil gospodarju kozarec.

»Ga moramo piti...«

»Res je,« je dejal ta in zopet sedel iz vrljdnosti.

Ko jim je Marcel to pot namignil, so cigani razumeli, kaj je njegov cilj.

Med tem je začel gospodar čudovito sukati oči. Zibal se je na stolu, držal objestne govore in obljubljal Marcelu, ki ga je prosil za popravila v sobi, bajne olepšave.

»Naprej s težkimi topovi!« je tiho dejal umetnih Rudolfu in mu pokazal steklenico ruma.

Po prvem kozarčku je začel gospodar peti kosmato pesem, pri kateri je Schaunard zardel.

Po drugem kozarčku je pripovedoval o svoji zakonski nesreči, in ker je bilo njegovi soprogi ime Helena, se je primerjal z Menelajem.

Po tretjem kozarčku je dobil filozofične napade in je govoril aforizme, kot je ta-le:

Življenje je kot reka.

Bogastvo ne osreči človeka.

Človek je muha enodnevnica.

O, kako je ljubezen prijetna!

In vzel je Schaunarda za zaupnika in mu začel pripovedovati o svojem skrivnem razmerju z mlado deklico, ki ji je bil kupil pohištvo iz mahagonovine, in ki ji je bilo ime Femija. In narisal je to mlado deklico z njeno naivno nežnostjo tako v podrobnostih, da je začelo mučiti Schaunarda neko čudno sumičenje, ki je postalo gotovost, ko mu je gospodar pokazal pismo, ki ga je bil potegnil iz listnice.

Skladišče in zastupstvo strojev za pisanje

»UNDERWOOD«

nadalje karbo - papir, vrpce za sve sustave. Mali ručni »UNDERWOOD« u kovčegu, praktičan za putovanje

»Underwood«, Zagreb, Mesnička ul.1

Franc Swaty, Maribor

Utemeljeno 1870

Tovarna umetnih brusov in osli priporoča v nakup svoje, svetovni glas uživajoče izdelke:

Swaty-kamen, znamke »Alumina«, Swaty-kamen »Diamond« in »Swatyn«, najboljše povlačilne kamne za brivne, nadalje povlačilne kamne za orodje, Swaty-kamen »Rapid« v vseh zrnatih vrstah in Swaty-kamen »Grizlith«, kožne kamne za odstranjev kurjih oces in trde kože ter pile za nohte »Swatyn«, brusne kamne za kose, znamke »Swatyn«, iz izvrstne brusne tvarine.

Veliko skladišče pravih belgijskih kamnov in odlomkov, kakor tudi gladlinih in Carborundum-plošč vseh mer in raznih zrn. Najboljše žagane brusne plošče v treh velikostih in dveh jakostih. Vskovrstna brusilna in likalna sredstva in končno naravn brusni kamni ter drčalniki.

Pisarna: Maribor, Maistrova ulica št. 5.

gonovine, in ki ji je bilo ime Femija. In narisal je to mlado deklico z njeno naivno nežnostjo tako v podrobnostih, da je začelo mučiti Schaunarda neko čudno sumičenje, ki je postalo gotovost, ko mu je gospodar pokazal pismo, ki ga je bil potegnil iz listnice.

»O nebesa!« je vzkliknil Schaunard, ko je zapazil podpis. »Kruta deklica! porinila si mi nož v srce.«

»Kaj ti je vendar?« so vzkliknili cigani, začudeni po teh besedah.

»Poglejte!« je rekel Schaunard, »to pismo je pisala Femija; pogledajte to packo, ki je njen podpis! In dal je krožiti pismo svoje nekdane ljubice; začeljo se je s temi besedami:

**AVTO-VOZI
BREZ-BENCINA
KURI-Z-OGIJEM
ZAHTEVAJ-PROSPEKTE
JUGO-HAG
LJUBLJANA-BOHORIČEVA-UL.-24
TEL.-560**

**4
koristi**

1. zelo močni
2. krasna oblika
3. lahka hoja
4. nizke cene

**I majo čevlji veletrgovine
R. Stermecki, Celje**

s klinci podbite čevlje iz kravine, teletine in boksa izdelajo domači čevljarji.
Cenik zastoj. Trgovci engros cene.

Stalna poljudno-znanstvena priloga „Nar. Dnevnika“

Strup, zdravilo in hrana.

Kaj je strup in kaj hrana? Ta dva pojma sta do najnovejšega časa pomešala nekaj si nasprotujočega. Pod pojmom hrana smo razumevali vse ono, kar služi v prehrano, v rast in razvoj organizma, strup pa smo imenovali vse ono, kar škoduje in kar tudi uničuje organizme. To nasprotje v pojmovanju pa ni povsem opravičeno. Že majhne količine absolutnih strupov pospešujejo velikokrat tudi rast in razvoj organizmov in odstranjujejo iz njih druge škodljive snovi, ki ovirajo rast in razvoj. Rabimo jih lahko torej kot zdravila. Prehranjevalna sredstva in sicer priznana, učinkujejo obratno velikokrat pa lahko tudi kot strupi.

Sladkor in vsa organska hrana so n. pr. hud strup za nitrobakterije, s temi sredstvi, ki so za druge organizme prepotrebna hrana, uničimo lahko omejene glivice sigurneje, kot s karbolovo kislino ali sublimatom. Vsakemu je tudi znano, da je grozdnji sladkor za normalnega človeka neprecenljive vrednosti, za bolnega na sladkorni bolezen pa najnevarnejša snov. Znana nam je tudi cela vrsta snovi, ki niso strupene, ki pa učinkujejo kot strupi, ako jih zavijemo v večji množini, n. pr. 200 g kuhinjske soli povzroča smrt. Iz tega razvidimo, da ne moremo govoriti o absolutnih strupih, ampak da moramo vedno upoštevati vse vnanje prilike, ako hočemo kako snov označiti za strup.

Tudi v telesu samem nastanejo lahko hudi strupi, ki se razvijajo vsled bolezni ali vsled razpadanja.

Organizem se ubrani strupov na najrazličnejši način. Strupi učinkujejo le kot raztopine le kot take pronicajo lahko do posameznih organskih celic in jih poškodujejo oziroma uničujejo. Organizem si lahko pomaga v takih slučajih na ta način, da spremeni raztopljive strupe v neraztopljive spojine. Na enak način skuša tudi zdravilstvo uničiti ali vsaj omiliti učinek strupa s tem, da predpisuje strojne snovi, močan čaj itd. kot prva protistrupstva pri zastrupljenju z rastlinskimi strupi. Tudi druga kemična sredstva uporablja organizem n. pr. silno strupeni rumeni fosfor oksidira in ga pretvori v neškodljive fosfate, strupeni amonijak pretvaja v seč.

Kovinske strupe, kakor arsenik, živo srebro in razne druge rastlinske strupe nabira organizem posebno v jetrih ali v vranici, kjer jih spremeni v težko raztopljive spojine, ki jih potem izloči. Najenostavnejše sredstvo organizma za izločevanje škodljivcev je pa bruhanje. Tudi en del strupa, ki pride pod kožo, mora iti skozi želodec, ki ga potem ta izloči, želodec izloči n. pr. znani strup curare ravno tako hitro kakor ga resorbira. Vsled tega ne učinkuje ta grozni strup tako silno, ako ga zavijemo, kakor ako ga vbrizgamo.

Organizem proizvaja pa tudi sam protistrupe, posebno protistrupe za strupene izločke bakterijev. Tudi protikacijemu strupu in celo proti anorgani-

skemu strupu, kakor je arsenik, stvori telo imunizirajoče snovi.

Tudi vnanje razmere vplivajo na kvalifikacijo strupov. Pijanec umre pozimi, ako zaspi na prostem, že pri majhni količini zavžitega alkohola, ki bi jo poleti z lahkoto prenesel. Nasprotno je učinkovanje cijankalija, morfina in strihnina, ti izgubijo v mrazu veliko na svoji strupenosti. Različni organizmi prenesajo različno razne strupe. Kunc n. pr. prenese veliko bolj morfin kot človek. Polžu ne škodujejo količine strihnina, ki bi človeka na mestu usmrtili. Tudi dispozicija igra pri tem veliko vlogo. Na gotove strupe n. pr. alkohol, opij, kokain, arsenik itd., se človek navadi in strup mu postane skoraj vsakdanja hrana. Thomas de Quincey je rabil končno do 8000 kapljic opijeve tinkture na dan, da se je dobro počutil in je pri tem dosegel starost 70 let.

Velikokrat ne more organizem vsled pomanjkanja encima razkrojiti gotovih snovi. V takih slučajih postane lahko najboljša prehranjevalno sredstvo strup, n. pr. sladkor, škrob in maščobe.

Klasičen izgled za to je sladkorna bolezen.

Tudi kri in drugi stanični sokovi tujih živih bitij so za človeka hud strup, ako pridejo v njegov krvni obtok.

Za nemoten obstoj organizma je potrebno gotovo ravnotežno stanje. Vse, kar lahko to ravnotežje zruši, učinkuje kot strup. Gotova vrsta rakov, ki živi v morju, pogine, ako jih denemo v slano vodo z isto koncentracijo. Strupenost te vode za rake je takoj izginila, ako ji dodamo majhno količino klorovega kalija ali klorovega kalcija. Ravno tako si lahko napravimo raztopine vseh morskih soli, ako pa ne dodamo tej raztopini še klorovega natrija, ne dosežemo učinka morske vode. Kar velja za živali, je tudi veljavno za rastline. Le sestavljena hrana iz različnih snovi učinkuje ugodno. Posamezne snovi so dobre prehranjevalne snovi le v družbi in v gotovem ravnotežju z drugimi.

Kakor živili in rastline, tako morajo biti tudi pri človeku najvažnejše prehranjevalne snovi, to so ogljikovi hidrati, maščobe in beljakovine, v gotovem razmerju.

Ako uživamo izključno le eno vrsto naštetih stvari skozi delj časa, nam mora to škodovati.

Tudi mineralne snovi igrajo veliko vlogo v človeškem organizmu. Poglejmo si le kuhinjsko sol, ki je neobhodno potrebna za človeka, ki uživa v pretežni večini rastlinsko hrano. Z rastlinsko hrano pride v naš organizem veliko kalija, s katerim mora natrij kuhinjske soli vzpostaviti gotovo ravnotežje.

Da je učinek strupov v zvezi z njih kemično konstitucijo, je brezdvomno. Spoznavanje kemične sestave strupov in možnost, da jo lahko poljubno spremenimo, nam pokaže določeno smer za zavestno sintezo (sestavo) učinkovitih zdravil.

jo povzroča, ampak boj moramo napovedati nacionalnemu strupu.

Ako ne preskrbimo ljudem primerne in zadostne hrane, ako jim ne damo zračnega in solnčnega stanovanja ne smemo misliti, da zatremo bolezen medicinskim potom. Kako izgubo povzroča tuberkuloza na narodnem zdravju in vsled tega na narodnem premoženju se je že dovolj povdarjalo na podlagi statistike.

Posebne razmere, te skoraj izključno kronično se razvijajoče bolezni, so torej odgovorne, da stopa zdravljenje tuberkuloze na drugo mesto, pri tem ko skušamo pri drugih infekcijskih boleznih doseči uspeh v prvi vrsti z bojem proti parasitemu povzročitelju bolezni.

Tako se je n. pr. ubranila Evropa črnih koz s cepljenjem. Ne glede na slabo prehrano in slabo stanovanje je s cepljenjem imuniziran proti boleznim tako proletolec kakor bogataš. Tukaj imamo torej nekaj obratnega kakor pri tuberkulozi. Črni koz se ni mogel ubraniti ne francoski kralj Ludovik XV. kakor tudi ne njegov najubožnejši podložnik. Bacilom tuberkuloze se pa bogataš lažje izogne kot ubožec. Kar velja za črne koe, vidimo tudi sedaj pri španski bolezni, ki ne prizaneša ne bogatinu in ne proletarcu.

Opil in njegova nevarnost.

Lepa cvetlica je vrtni mak, po naših vrtovih jo vidimo le posamič. V nekaterih pokrajinah pa pokriva ta cvet ogromna polja. Gojijo pa ga skoraj povsod na svetu. Ni je rastline, ki bi vsebovala toliko strupenih rastlinskih baz, kot ravno mak. Ni je rastline, ki bi producirala tako blagodejnih in tudi tako strašnih strupov, ki se jih pridobiva iz strjenega mleka te rastline in ki ga imenujemo opij. Opij vsebuje razum morfin, narkotina, kokeina, narceina in papaverina še trinajst drugih alkaloidov, razum tega še celo vrsto nealkaloidov. Morfin, kot najvažnejše snovi, vsebuje 0.15 do 0.15%. Najbogatejši produkt na morfinu nam daje Mala Azija, v Evropi pa Makedonija.

Morfin se izvleče iz opija z mrzlo vodo in je najvažnejši ekstrakt opija. Kot zdravilo in v primernih količinah zaužiti je opij čarobno sredstvo za utešitev bolečin, postane pa pri uživanju lahko najnevarnejši strup, ker ima ista svojstva kot nikotin ali alkohol, ampak v stokrat večji meri. Učinkuje pa le, kakor nikotin ali alkohol, pri sukcesivnem povečanju zavžitih količin. Opij ima grenak in nekoliko oster okus ter diši močno narkotično. Množina, ki povzroča smrt je približno 0.2 g, otroci pod petim letom umrejo pa že lahko pri zaužitju 0.03 g.

Opijofagi (ljudje, ki jedo opij) prenesajo neverjetne množine. Znani so slučaj, da zaužije ena oseba do 1.6 g in celo do 8000 kapljic opijeve tinkture dnevno. Kitajski kadilci opija prenesejo do 30 g dnevno. Učinki pri teh nesrečnih žrtvah opija so strašni. Opij povzroči nekako pijanost. V polnu po-zabi opijofag na vse življenske skrbi in težave. Bujne fantazije, ki jih opij povzroča, zvaljajo nesrečneža vedno znova do zauživanja tega strupa. Ker pa nastopa zaželeni učinek le pri zaužitju vedno večjih količin, so končne posledice popolna telesna in duševna razdrapanost. Želodec odpove svoje delo,

V primeri s črnimi kozami je španska lahka infekcijska bolezen, razlikuje se pa v tem, da človek lahko večkrat na njej oboli. Kar se tiče nalezljivosti, prekaša španska vse druge bolezni, ki jih poznamo, le na ta način je razumljivo, da je pri predzadnji epidemiji v Švici na njej obolela skoro polovica prebivalstva. Po angleški statistiki je bilo pri prvih dveh valih te bolezni, leta 1918 na celem svetu šest milijonov smrtnih slučajev. Večina drugih boleznih tifus, kolera, gripa, kuga, pegasti legar in majarija so v primeri s špansko malo nalezljive bolezni. Njih povzročitelji poznamo in se jim vsled tega lažje izognemo. Ravno pri teh boleznih je pokazala moderna higijena kaj da zmore. Le črne koe in norice so skoraj enako nalezljive bolezni kakor španska; izgubile so pa svojo grozoto, potem ko se je vpeljalo v Evropi prislino cepjenje. Španska pa, pri kateri smo pričakovali tudi, da izgubi svoj prvotni nevarni značaj, je letos še enkrat pokazala svojo neugnano silo.

Tuberkuloza in španska sta dve bolezni, ki sta v zadnjih letih velikansko oškodovali narodno zdravje. Prva vsled poslabšanih socialnih razmer, druga vsled nepoznanja povzročitelja in učinkovitega zdravila.

Človek postane suh kot trska, udje se tresejo, pomanjkanje spanja dovede končno do popolne duševne otopelosti. Hitra opustitev tega strupa ima pa še skoraj težje posledice in povzroča velikokrat takojšnjo smrt.

Opij se pridobiva iz še ne dozorelega sadu moka. V popoldanskih urah se nareže sad z ostrim nožem navpično in vzporedno z njega podolžno osjo. Belo mleko, ki prvine na zrak se polagoma strdi in postane rumeno-rdeče. Drugi dan se odloči strjena masa od sadu, iz nabranih kosčkov se napravijo pogarice, ki se jih zavije v makov list. Pogarice se posušijo v senci in tako posušene se jih izvaža.

Mala Azija producira do 400.000 kg opija letno. V Perziji se pridelek opija porabi skoro izključno doma, Perziji so namreč strastni jedci opija. Kar pride perzijskega opija na trg v kosito ima obliko palic sličnih španskemu vosku.

Najbolj razširjena je kultura opija v okolici Gangesa in svetega Benaresa. Tu živi nad en milijon kmetov, ki se pečajo s pridelovanjem in s prodajo opija. V vzhodni Indiji pridelan opij se eksportira večinoma na Kitajsko, kjer se je najbolj razširila strast za opij. Pred vojno se je uvažalo letno nad dva milijona kg. Množina, ki se jo uporabi po vojni se je pa potrojila. Uvoz z Indije se je sicer zmanjšal, to pa le vsled tega, ker so se Kitajci sami začeli intenzivno pečati z nasajanjem moka in pridelovanjem opija. Trinajst milijonov kilogramov, ki se jih pridelava sedaj doma, pet milijonov iz Indije in veliko množina iz Perzije in Male Azije krijejo komaj domačo porabo opija.

V zadnjih letih se je ta strast razpasla tudi skoraj v vseh angleških kolonijah.

V New Yorku je nad 30.000 kadilcev opija in tudi v francoskih pristaniških mestih se je že močno razširila ta razvada. Na Japonskem kaznujejo kadilce opija z ječo.

O idiotizmu.

Nekatera vnetja, krvavenja, kronična okuženja plodu (n. pr. sifilis) itd. povzročajo defekte v možganih in hrbtenjači, ki ovirajo normalni razvoj človeškega organizma in so podlaga idiotizmu. Skupina boleznih pojavov, ki jo razumemo pod tem pojmom je dokaj obsežna.

Iz gotovih vzrokov (kakovost pitne vode, podedovanje itd.) nastane neka bolezen ščitne žleze (goliša), ta pa povzroči neredno izmenjavo snovi v celnem telesu ki učinkuje tudi na centralni živčni sistem. Kretinizem, kakor imenu-

jemo ta pojav, zavzema ponekod cele pokrajine in je združen pogosto s popolno bebavostjo. — Mikrokefalija temelji na prirojenih defektih velikih možganov, ki ostanejo včasih majhni kot pest, enako ostane glava majhna in konicasta. Mikrokefalni idiot je povečini živahen in zloben, dočim je kretin bolj žalosten in tih. — Hidrokefalija (vodena glava) je posledica vode, ki se zbira v možganskih votlinah. Pri višji stopnji nastopi bebavost. Take individue spoznamo takoj po njih čudno veliki glavi.

So pa tudi idioti, pri katerih niti po

mikroskopičnem opazovanju ne moremo zaslediti kaj abnormalnega. Brez dvoma so pa tudi pri teh vidni znaki njihove bolezni, ki jih pa spričo raznih težkočin z nepopolnimi aparati ne moremo dognati.

Kakor rečeno, je idiotizem zelo obširen pojem. Njegovi najrazličnejši pojavi izvirajo od tod, ker morejo najrazličnejše duševne zmožnosti več ali manj zaostati v razvoju. Važne so abnormalnosti v občutenju in čustvih, ki se izražajo zdaj v topi apatiji, zdaj v strastni razdražljivosti. Idiotu manjkajo plemeniti čustve, predvsem etični, altruistični. On je trd, brutalen egoist, je moralno bebast. Idiotizem volje se javlja po abuliji (docela pasivno, indiferentno le impulzom). Vendar pogreša impulzivni idiot vztrajnosti, da bi kak sklep konsekvntno izvedel do konca: njegova dejanja so le otroci trenutnega razpoloženja. Na polju spoznavanja očituje idiot svoje intelektualno uboštvo v nezmogljivosti, stvarjati komplicirane asociacije, v nerazsodnosti, v nezmogljivosti, da bi doumel bolj zamotane razmere itd. Nekateri niso zmožni, da bi se naučili govorenja, pisanja, računanja. Spomin je navadno slab, so pa tudi med njimi, ki imajo naravnost občudovanja vreden spomin.

Često opazimo idiotizem že v detinstvu. Otrok je nestanovitven, nepazljiv, je divji in razdražljiv ali docela top, ne more se navaditi na čistost itd. Starši ne verjamejo v kako resno abnormalnost in upajo na duševni razvoj, ki pa se ne mara pokazati.

Zdravljenje idiotov je nadvse nehlajljivo. Vsi poskusi, priučiti jih najenostavnejših umetnosti kot branja in pisanja, so navadno brez uspeha. Več haska dobi družba od takih svojih članov, če se udeležujejo v kakem koristnem manualnem poslu, ki ne zahteva dosti intelektualnega sodelovanja ter se navadijo vsaj nekoliko na čistost in red. Glavni smoter pri zdravstvenem in vzgojnem postopanju napram idiotom je pač: ščititi jih pred samim seboj in njihovimi impulsi in ščititi družbo pred njimi. To poslednje je velike važnosti, kajti idioti so včasih skrajno brutalni in — n. pr. v seksualnem oziru — ogrožajo družbo.

Goliša.

V Avstriji se je med vojno in po vojni zlasti med mlajšim prebivalstvom silno razširila goliša (krofi). Operacije so se množile tako nenaravno, da so počeli znanstveniki razmišljati o vzrokih. Znano je, da je bila goliša že od nekdaj nekakšna »narodna bolezen« v zgornjem Štajerju, Salcburgu, Tirolu in na Bavarskem. Dolgo se je mislilo, da je temu vzrok voda. Morda posredno tudi voda, kajti učenjaki so sedaj ugotovili, da vsebuje kuhinjska sol, ki prihaja iz rudnikov teh dežel premalo joda. Ker je jod v večjih množinah, n. pr. kot zdravilo organizmu v gotovem smislu škodljiv, prepotreben pa kot redni vsakdanji dodatek hrani, in to v najmanjših količinah, so začeli proizvajati, takozvano jodirano kuhinjsko sol, kateri se na umeten način zviša dodatek joda. Ta sol naj bi služila predvsem kot preventivno sredstvo, je pa baje tudi učinkovita pri lahkih in začetnih slučajih.

Vse šole so dobile nalog, da mladino in stariše pouče ter priporočajo nakup in uporabo jodirane kuhinjske soli, ki se dobi pakirana po 1 kg v drogerijah in lekarnah v najnovejšem času pa baje tudi odprta v skoro vseh trgovinah.

Ker nam je na tem, da si naše mladenke ohranijo svoje vitke, bele vratove, bi nas zelo zanimalo, če bi se hotel kak zdravnik referent lotiti strokovnjakso tega vprašanja. Pravijo, da imamo v Jugoslaviji mnogo na naraven način jodirane soli: to je naša morska sol. Naša je, cenejša je in bolj zdrava je. Ali ne bi bila priporočljiva nekakšna akcija v prid naši mladini? Na naši severni meji, v Mariboru je baje bilo v preteklem letu tudi par slučajev operacij goliše, ki je ne samo nelepa, ampak tudi nevarna človeškemu življenju.

TRGOVSKA BANKA D. D., LJUBLJANA

PODRUZNICE:

Maribor
Novo mesto
Rakek
Slovenjgradec
Slovenska Bistrica

Dunajska cesta 4 (v lastni stavbi).

KAPITAL in REZERVE Din 17.500.000.—

izvršuje vse bančne posle najtočneje in najkulantneje.

Brzjavlj: Trgovska.

EKSPOZITURE:

Konjice
Meža-Drav Grad

Telefoni: 139, 146, 458.

Ruski tisk RUSSKAJA PEČATJ

D. Z. O. Z.
R. S. K. O.

ima na zalogi vse vrste

RUSKIH KNJIG

kakor beletristične, znanstvene, šolske in otročje, velika zaloga not, lastnih izdaj. - Posebna biblioteka je ruski čitačji publiki za malo odškodnino na razpolago.

Kataloge pošiljamo brezplačno.

Cene znatno znižane! .. Plačljivo tudi v mesečnih obrokih!

ZVEZNA KNJIGARNA LJUBLJANA, Marijin trg št. 8

priporočila sledeče najnovejše

dunajske in pariške modne liste:

Star-Album 1924	Din 45.—
Paris-Chic-Parfait 1924	" 35.—
Coming-Season 1924	" 35.—
Lingerie Modern 1924	" 45.—
Parfait-album za otroke	" 35.—
Lyon's-album za perilo	" 10.—
Varia-album za perilo	" 10.—

Oglasi v „Narodnem Dnevniku“ imajo velik uspeh!

MERAKL

BOJE, MASTILA, LAKOVE, ŠTUK, EMAJLE,
KISTOVE I JAMAČNO ČISTI FIRNIS NAJBOLJE
KAKVOČE NUDI

MEDIČ-ZANKL

DRUŽBA Z O. Z.

LJUBLJANA
CENTRALAMARIBOR
PODRUŽNICANOVI SAD
SKLADIŠTETVORNICE:
LJUBLJANA-MEDVODE

Združene opekarne d. d. Ljubljana

TELEFON 733

naznanjajo, da so otvorile v sredini mesta na

Miklošičevi cesti 13 tovarniško zalogo vseh

vrst opeke lastnega izdelka.

Opeka je na razpolago v poljubnih množinah po najnižji dnevni ceni.

Najcenejše nove in rabljene pisalne stroje

v specialni mehanični delavnici za popravilo pisalnih,
računskih, razmnoževalnih in kopirnih strojev.Ludvik Baraga, Ljubljana,
Šelenburgova ulica 6./I.Barvne trakove, karbon-indigo papir ter vse druge
potrebščine. Pisarniška oprema vedno v zalogi.

Stavbne parcele na prodaj!

Povpraša se v pisarni

Jugosl. Sokolskega
Saveza v Ljubljani(Narodni dom) I. nadstropje, med uradnimi
urami od 9.—12. in od 15.—18. ure.

Dvesto tisoč do petsto tisoč Din

posojila v svrhu povečanja obrata išče za dobo 2—4 let industrijsko podjetje v Sloveniji, katero se lepo razvija in je z naročili preobloženo. — Vredno je 4 milijone dinarjev. Nudi vknjižbo na I. mesto 20% obresti in soudeležbo na dobičku. — Ponudbe na upravo lista pod „Popolnoma varno in dobičkanosno“.

Velika zaloga vsega elektrotehničnega materiala

motorjev, svetilnih teles, gradnje elektrarn, instalacije
elektrotehnično podjetje

Leopold Tratnik, Ljubljana

Na drobno! Sv. Petra cesta št. 25. Na debelo!

Poljedelski
stroji
Mlini
Žage
Gatri
Lokomobile
na bencin
sesalni plin
in paro
Motorji
Opekarne

Lastna livarna
železa in kovin

Krožne peči
Stroji za
cementne
izdelke
Vsakovrstne
sušilnice
Transmisije
Mlinsko
kamenje
umetno in
naravno

K. & R. Ježek, Maribor.

Centrala: Blansko (Č. S. R.).

Zahtevajte prospekte in ponudbe!

Ne čakaj spomladi!

Naroči takoj: seme,
sadno drevje, dalije, vrt-
nice, gladiole i. t. d.
Veletrnarsko podjetje
„VRT“ DŽAMONJA
IN DRUGOVI, Maribor.
Zahtevaj cenike!

Dva vagona meter- skih bukovih drv

se bo prodajalo na pro-
stovoljni javni dražbi
v sredo 26. t. m. ob 10.
uri dopoldne na skla-
dišču tvrde „Ilirija“,
ob Dovozi cesti za gl.
kolod. v Ljubljani. Iz-
klicna cena 6000 Din.
Najvišji ponudek je
plačati takoj. Drva je
odpeljati v 24 urah
po dražbi.

Izšla je zanimiva narodno-
gospodarska knjiga:

Dr. Karol Engliš: DENAR

‘v slovenskem prevodu
dr. Albina Ogrisa.
Sirsim krogom inteligence
kot orientacijski spis o de-
narju koristen svetovalec.
Knjiga je izšla v okvirju
„Splošne knjižnice“,
kot 14. zvezek in obsega
236 strani.
Cena: broš. Din 26.—
vez. Din 32.—
Naročila sprejema:
Zvezna knjigarna,
Ljubljana, Marijin trg 8.

Hišne potrebščine

emajlirano tekočo posodo
známke „Goliath“ in lažje
vrste, češkoslov. proizvoda,
pločevinasto in lito posodo,
porcelanasto, kameninasto in
stekleno robo se kupi naj-
ceneje in najbolje pri trdki

A. Vicel,

Maribor, Glavni trg št. 5

FRANC CERAR, družba z o. z. v Domžalah pri Ljubljani

tovarna

slamnikov in klobukov

zaloga v Celju, Gosposka ul. 4.
Popravila se sprejemajo
vsako sredo v Ljubljani,
Prešernova ulica št. 5, na
dvor. Kovčevič & Tršan.

Jadranska banka, d. d. Beograd

Delniška glavica: Din. 60.000.000 Centrala (začasno) Ljubljana Rezerve: Din. 32.515.000

Podružnice:

Beograd	Dubrovnik	Korčula	Ljubljana	Sarajevo
Bled	Ercegovci	Kotor	Maribor	Split
Cavtat	Jelsa	Kranj	Metković	Šibenik
Celje	Jesenice		Prevalje	Zagreb

Naslov za brzojave: JADRANSKA
Amerikanski oddelek — Potniški urad

INOZEMSKA ZASTOPSTVA: ITALIJA: Banca Adriatica, Trst, Opatija,
Zadar. AVSTRIJA: Adriatische Bank, Dunaj. JUŽNA AMERIKA: Banco
Yugoslavo de Chile, Valparaiso, Antofagasta, Punta Arenas, Porvenir,
Puerto Natales.

AFILACIJA: Frank Sakser State Bank, 82 Cortland St. New York City.

Banka ima prvovrstne zveze v vseh glavnih mestih sveta in se peča z vsemi bančnimi posli.

MALI OGLASI

Cena oglasom do 20 besed Din 5.—; vsaka
nadajna beseda 2½ para z davščino vred.

Gmotno slabejšim slojem dovoljuje uprava poseben popust pri inseriranju v malih oglaših!

Salonska oprava

novo preoblečena, 4 fotela, di-
van in miza se prodajo po zelo
nizki ceni. Naslov pove upra-
va lista.

Ljubitelji knjig!

Helfert: „Geschichte der öster-
reichischen Revolution“, 2 zvez-
ka, krasno vezana v polusnje,
proda Zvezna knjigarna, Ljub-
ljana, Marijin trg št. 8.

Nemščino, francoščino

in angleščino poučuje učitelj,
ki je bil dalje časa v inozemstvu.
Cena Din 5.— na uro. Ponudbe
pod „Jeziki“ na upravo lista.

Naprodaj

lepo posvetilo, 9 oravov 15 min.
oddaljeno od postaje Konjice,
obstoja iz 2 oravov vinograda,
2 orala sadonosnika, 3 orala
gozda, drugo njive. Poleg iz-
dane hiša s tremi sobami, spo-
daj obokana klet s stikalnico,
viničarja z eno sobo in hlevi.
Vse z opeko krito. Cena
K 550.000.—. Naslov v upravi
lista.

Hiša z gostilno

in 9 orav zemljišča ob glavni
cesti se prodajo radi selitve po
nizki ceni. Josefa Kanceler, Tre-
marji pri Celju.

4 nobeni hiši

naj ne manjka knjiga „Babi-
lonska uganika“. Dobi se v vseh
večjih knjigarnah.

Motorno kolo

3½ PH v dobrem stanju, se
vsled pomanjkanja prostora ceno
proda. Vpraša se pri vratarju
v hotelu „Slon“.

Pekovskega vajenca

starega od 14—18 let, poštenih
staršev, sprejme takoj z oskrbo
po dogovoru Mihael Lesnika,
pekovski mojster, Dolenjavas
22 pri Ribnici.

Katero industrijsko

ali večje trgovsko podjetje rabi
dobrega knjigovodjo? — Even-
tualno: Kdo želi v tej stroki
poduka? Obrni se nemudoma
na upravo „N. Dnevnika“ pod
„Dobro za dobro“.

Nov 16 HP motor

na surovo olje za Din 45.000
Pokojninski zavod, Aleksan-
drova cesta 12.

MALI oglaš v Nar. Dnevniku VELIK uspeh

Deklara

16 let stara s 6 razredi ljudske
in 1 letom meščanske šole si-
rota brez matere, želi vstopiti
kot učenca v kako trgovino z
vso ali delno oskrbo v hiši.
Ponudbe pod „Učenka“, na
upravo lista.

Posestvo

obstoječe iz 40 oravov zemlji-
šča, polovica obdelane zemlje,
ostalo gozdovi in travniki se
proda tudi z inventarjem vred.
Naslov v upravi lista.

Boljši obrtnik

želi se seznaniti v svrhu prija-
telstva z gospodino ali vdovo.
Ženitev ni izključena. Dopisi s
polnim naslovom in sliko na
upravo lista. Težnost zadržanja.

Salonski gramofon

z nekaj ploščami ter garnituro,
obstoječa iz dveh dekoracijskih
svečnikov po 5 sveč in dobro-
idne ure na prodaj radi po-
manjkanja prostora. Naslov pove
uprava lista.

Razne vozove

vseh vrst ima nove v zalogi
ter izdeluje solidno po najnižji
ceni, kakor tudi spremena vsa
popravila. M. Ložar, izdelovatelj
vozov, Dragomelj pri Domžalah.

Kupim,

zamenjam, ocenjujem in pre-
vzamem v komisijso prodajo
poštne znamke, star kovani de-
nar, starine, in sicer posamezno
in zbirke. Osobito iščem znamke
na pismih iz trgovske korespon-
denca ter aktov (1850—74).
Nuber, Ljubljana, Gosposvetska
cesta 5, II. nadst.

Automobil

Laurin & Klement 12/14 HP, s
sedezem, sport karoserijo, v
kompletno v najboljšem stanju
se prodajo. Ponudbe pod „Nizka
cena“ na upravo lista.

Prodaj

dobro ohranjene Dunajske prin-
citre za 750.— Din in poleg
„Dunajske šole“ za citro. Na-
slov se pošlje pri upr. lista.

Vsakovrstno ročno slikanje,

kakor tapetniški vzorci, reklamne
risbe za izložbe, volejske in
prezemske poceni in zanesljivo
izvedbo akademsko naobražen
risar. Ponudbe pod „Risar“ na
upravo lista.

SPLOŠNA KNJIŽNICA

St.	Ime	Broš.	Vez.
1.	Albrecht: Ranjena gruda, izvirna povest, 104 str.	Din 12.—	Din 17.—
2.	Rado Murnik: Na Bledu, izvirna povest, 181 str.	" 16.—	" 22.—
3.	I. Rozman: Testament, ljudska drama v 4 dej., 105 str.	" 12.—	" 17.—
4.	Cvetko Golar: Poletno klasje, izbrane pesmi, 184 str.	" 20.—	" 26.—
5.	Fran Milčinski: Gospod Fridolin Zolna in njegova družina, veselomodre črtice I., 72 str.	" 8.—	" 13.—
6.	L. Novák: Ljubosumnost, veseloigra v 1 dejanju, poslovenil dr. Fr. Bradač, 45 str.	" 6.—	" 11.—
7.	Andersenove pripovedke. Za slovensko mladino priredila Uta, 111 str.	" 12.—	" 17.—
8.	E. Gaboriau: Akt šte. 113, roman, poslov. E. V., 536 str.	" 22.—	" 28.—
9.	Dr. Fr. Veber: Problemi sodobne filozofije, 347 str.	" 24.—	" 30.—
10.	Albrecht: Andrej Ternoue, religiozna karikaturna, 55 str.	" 6.—	" 11.—
11.	Pavel Golia: Peterčkov poslednje sanje, božična povest v 4 slikah, 84 str.	" 12.—	" 17.—
12.	Fran Milčinski: Mogočni prstan, narodna pravljica v 4 dejanjih, 91 str.	" 12.—	" 17.—
13.	V. M. Garšin: Nadežda Nikolajevna, roman, poslovenil U. Zun, 112 str.	" 10.—	" 15.—
14.	Dr. Karl Engliš: Denar, narodno-gospodarski spis, poslovenil dr. Albin Ogrisa, 236 str.	" 26.—	" 32.—
15.	Edmond in Jules de Goncourt: Renée Maupérin, roman, prev. P. V. B., 239 str.	" 15.—	" 21.—
16.	Janko Smeček: Življenjske pesmi, 112 str.	" 15.—	" 20.—
17.	Prosper Mérimée: Verne duše v vicah, povest, prev. Mirko Pretnar, 80 str.	" 9.—	" 14.—
18.	Jarosl. Vrhlický: Oporoka lukovskega grajsčaka, veseloigra v 1 dejanju, poslovenil dr. Fr. Bradač, 47 str.	" 6.—	" 11.—
19.	Gerhart Hauptmann: Potopljeni zvon, dramatska bajka v 5 dejanjih, poslovenil Anton Funtek, 124 str.	" 16.—	" 22.—
20.	Jul Zeyer: Gompači in Komurasaki, japonski roman, iz češčine prev. dr. Fr. Bradač, 154 str.	" 14.—	" 20.—
21.	Frid. Zolna: Dvanajst kratkočasnih zgodbic, II., 73 str.	" 8.—	" 13.—

Znanstvena zbirka (veliki 8° format):

St. 1. Dr. L. Cermelj: Boškovičev nauk o materiji — pro-
storu — času v luči relativnostne teorije, 52 str.

Za vsak zvezek je računati po Din —80 poštne in odpravnine.

Naročila sprejema: Zvezna knjigarna v Ljubljani, Marijin trg 8.